

GIBANJE GOSPODARSKEGA PROFILA NA LOKALNI RAVNI: ŠTUDIJA PRIMERA SLOVENIJE 2000–2013

DYNAMICS OF THE ECONOMIC PROFILE AT THE LOCAL LEVEL: THE CASE STUDY OF SLOVENIA IN 2000–2013

Alma Zavodnik Lamovšek, Katarina Vidmar, Samo Drobne

UDK: 659.2: 338.1:(497.4)
Klasifikacija prispevka po COBISS.SI: 1.01
Prispelo: 5. 8. 2016
Sprejeto: 9. 9. 2016

DOI: 10.15292/geodetski-vestnik.2016.03.423-454
SCIENTIFIC ARTICLE
Received: 5. 8. 2016
Accepted: 9. 9. 2016

IZVLEČEK

V Sloveniji v zadnjih dveh letih poteka prenova dveh ključnih razvojnih dokumentov: Strategije razvoja Slovenije in Strategije prostorskega razvoja Slovenije. Izdelane so bile različne študije, s katerimi se ocenjujejo zastavljeni cilji, kot tudi raziskave, s katerimi poskušajo opredeliti novo vizijo (prostorskega) razvoja Slovenije do leta 2050. S tem namenom smo izdelali raziskavo o gospodarskem profilu slovenskih občin, ki temelji na klasifikaciji gospodarstva v tri skupine: rezidenčno gospodarstvo (R), proizvodno gospodarstvo (P) in ustvarjalno gospodarstvo (U). V prispevku zato analiziramo gibanje gospodarskega profila slovenskih občin po predlagani klasifikaciji v obdobju 2000–2013. Analizo gibanja gospodarskega profila smo izvedli za 192 občin z začetka obravnavanega obdobja. Posebej smo analizirali gospodarski profil ter njegovo gibanje v občinah petnajstih regionalnih središč Slovenije. Rezultati študije kažejo, da se je Slovenija iz države s pretežno proizvodnim gospodarstvom (P) preusmerila v državo s pretežno rezidenčnim gospodarstvom (R), hkrati pa postaja vse močnejše ustvarjalno gospodarstvo (U). Nov pristop bolje ustreza razvojnim izzivom kot dosedanja delitev gospodarstva na primarni, sekundarni, terciarni in kvartarni sektor.

KLJUČNE BESEDE

gospodarstvo, gibanje gospodarstva, profil gospodarstva, rezidenčno gospodarstvo, proizvodno gospodarstvo, ustvarjalno gospodarstvo, občina, Slovenija

ABSTRACT

In Slovenia, two key development documents, i.e. Slovenia's Development Strategy and Spatial Development Strategy of Slovenia, have been revised over the last two years. Various studies that assess the objectives or try to define a new vision of (spatial) development of Slovenia by 2050 have been conducted. To this end, we studied the economic profiles of Slovenian municipalities, based on the classification of economy into three groups: residential economy (R), productive economy (P), and creative economy (C). This paper therefore analyses the dynamics of the proposed economic profile of Slovenian municipalities in 2000–2013. The analysis of the economic profile dynamics was done for 192 municipalities from the beginning of the period. In particular, we analysed the economic profile and its movement within the municipalities of 15 regional centres of Slovenia. The results of the study show that Slovenia shifted from a predominantly productive economy (P) to a country with a predominantly residential economy (R), while it is becoming even stronger in creative economy (C). This new approach addresses the development challenges better than the previous division of the economy into primary, secondary, tertiary, and quaternary sectors.

KEY WORDS

economy, economic dynamics, economic profile, residential economy, productive economy, creative economy, municipality, Slovenia

1 INTRODUCTION

The working documents of Slovenia's Vision 2050 (SVRL, 2016) state that by 2050 Slovenia will become an open and innovative society whose prosperity will depend on social, technological, and institutional innovation. In this respect, prosperity is the most important goal (Vasle, 2014) that can be achieved only by a balanced social environmental, economic, and spatial development (EC, 1999). Nowadays, Slovenia's Development Strategy (VRS, 2005; hereinafter: SRS) and Spatial Development Strategy of Slovenia (MOP, 2004; hereinafter: SDSS) are being revised. Although SDSS remains in force, Slovenia is currently without a development strategy as the last one (VRS, 2005) was adopted for the period 2007–2013 only. In 2013, the Ministry of the Economic Development and Technology (MGRT, 2014) produced a draft of the new Slovenia's Development Strategy for the period of 2014–2020 that, among other goals, focuses on prosperity, economic growth, increased labour productivity, strengthening of innovation and creativity, and an encouraging business environment for a socially responsible entrepreneurship, efficient management of spatial potentials and activation of comparable advantages of Slovenian regions. In terms of content, the latter two goals are particularly closely connected with SDSS (MOP, 2004), which supports economic development particularly by focusing on polycentric development of urban networks with an efficient distribution of spatial activities. Nared et al. (2016) called these activities »services of general and general economic interest«.

The draft of SRS 2014–2020 (MGRT, 2014), as well as other studies emerging in recent years as part of SDSS revision (Zavodnik Lamovšek et al., 2014; Pogačnik et al., 2011; Golobič et al., 2014), finds that Slovenia's polycentric urban development model did not develop in the direction desired. Some functional areas of urban centres along Slovenia's motorway cross are being reinforced at the expense of remote areas (Pogačnik et al., 2010; Drobne and Bogataj, 2011). The study *Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena* [English: Polycentric Network of Centres and Accessibility of Population to the Services of General and General Economic Interest] (Nared et al., 2016) was also produced to analyse the implementation of SDSS. The focus was on the analysis of the network of central settlements, where the authors raised the issue of »services of general interest, i.e. services defined by public authorities as services of general interest for which specific requirements of public services are used« (Nared et al., 2016, p. 4). In doing this, the authors relied on contemporary studies putting to the fore discussions on the relationship between cohesion and competitiveness and discussions about functional regions and functional polycentrism. New findings led to a different definition of central activities, which cover services of general and general economic interest, »which are defined by public authorities as services of general interest for which specific requirements of public services are used« (Nared et al., 2016, p. 4). Likewise, this applies to the field of economic activities.

The division of economy into primary, secondary, tertiary, and quaternary sectors (Bole, 2008; SURS, 2010) is thus no longer sufficient for attaining the goals set, so, using the literature, we looked for the most recent approaches to analysing the economy. An important step was taken in the ESPON Town (2014) project, under which economic profiles of small and medium-sized towns were determined. The working method was based on the works by Hamdouch (1999, 2005) and Demazière, Banovac, and Hamdouch (2013) who proposed to look at the dynamics in the economy at the local/regional level through three groups of economic activities:

- residential economy (R) – which includes activities relating to the demand of both residents and visitors,
- productive economy (P) – which includes activities of manufacturing production and of tertiary production for export, and
- creative economy (C) – which includes activities representing the basis for creativity and development at the local/regional level.¹

A local community (a town or a municipality) or a region is specialised when a significant percentage of the working population is included in a specific group of economy (R, P, or C). A local community or a region that is predominantly oriented towards residential economy mostly contains activities to satisfy the needs of local/regional population and tourists in its area. This includes activities such as: retail trade, accommodation and food service activities, construction, financial services, transportation services, education, health, recreation, and governmental services. A local community or a region with a prevailing productive economy develops the activities whose products (goods and services) are required mostly outside its area. Such economy is mostly oriented towards agriculture, wholesale trade, manufacturing production, research, energy production, etc. According to Demazière and Wilson (1996), local communities or regions with a strong concentration of productive activities are most vulnerable to an economic crisis. Local communities or regions with prevailing creative economy are mostly based on (creative) activities that are less sensitive to various economic fluctuations. Activities based on knowledge and innovation (activities provided for by the information and communication technologies) represent a long-term opportunity for local communities and regions. According to Hamdouch and Moulaert (2006), knowledge, innovation, learning, and competences are the key factors behind the economic growth and competitiveness at all territorial levels. Thus, creative economy addresses creativity as planned and mass produced goods with a high market value and large-scale use.

The purpose of this paper is to analyse the economic dynamics, i.e. the changes in the R-P-C economic profile, of Slovenia's municipalities in the period 2000–2013, and thus to establish the following:

- which municipalities saw the biggest economic changes,
- what was the economic dynamics in Slovenian municipalities in important urban centres defined in SDSS (MOP, 2004), and
- how did the economic structure change, particularly in urban municipalities.

The results of this study will help to address the challenges of economic and spatial development of Slovenia, in the light of the economic crisis which affected the world in the analysed period of 2000–2013. Already in 2008, the decrease in demand strongly affected the open Slovenian economy (Kajzer, 2011). In 2008, the real Gross Domestic Product (GDP) growth rate of Slovenia started to decline, while in the same year, the average annual inflation rate reached its peak (OECD, 2009).

Following the Introduction section, we first present the working methodology, i.e. data bases, the ways of classification of activities into residential, productive, and creative economies and other methods of analysis, followed by a presentation of the analysis results concerning the R-P-C economic profile of

¹ According to Florida (2002, 2003, 2008), this should additionally attract the so-called creative class. By increasing the presence of the creative class, the conditions for living and working in large urban centres increase; this, in turn, attracts other »creative« and highly skilled workers, companies, and capital.

Slovenia's municipalities by year between 2000 and 2013 as well as the dynamics of the R-P-C economic profile of Slovenia's municipalities in the period. The paper concludes with a discussion about the economic dynamics by Slovenia's municipalities, with an emphasis on the activities in the municipalities of regional centres of Slovenia (including urban centres of national significance; MOP, 2004), and conclusions and proposals for future work.

2 METHODOLOGY

The data on the number of persons in employment by municipalities of employment and activities according to the Standard Classification of Activities of 2008² (SKD; SURS 2010) by year in the period 2000–2013 were obtained at the Statistical Office of the Republic of Slovenia (SURS), while the spatial data on the municipalities were obtained at the Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia (GURS, 2015). The analysis of the economic profile was done for Slovenia's municipalities by each year in the period 2000–2013, and the analysis of the change of the economic profile of the municipalities was done for the 192 original municipalities from 2000. During 2000–2013, 19 new municipalities were established in Slovenia (1 new municipality in 2002, 17 in 2006, and 2 in 2012); however, for the sake of methodological consistency in analysing the economic profile dynamics, we combined the data on the new municipalities, and compared the data on the original municipalities from 2000.

The number of persons in employment by 20 activity classes according to SKD 2008 (SURS, 2010) was divided into the three groups of economy mentioned in the introduction (Hamdouch, 1999, 2005; Demazière, Banovac, and Hamdouch, 2013). The key for transforming the activities according to SKD 2008 into residential economy (R), productive economy (P), and creative economy (C) was adopted from ESPON Town (2014); it is defined in Table 1.

The proportions of the number of persons in employment according to the three economic groups (R, P, and C) by municipalities were experientially classified into eight classes (at an interval between 0% and 70% into classes of 10%, while the data for more than 70% were grouped under one class). The economic profile of a municipality was defined using a combined record of the decreasing proportions of the three groups of economy. The economic profiles of Slovenia's municipalities were presented on thematic maps for the municipalities from the individual years studied, and separately on thematic maps for the 192 municipalities from the beginning of the study period (from 2000). On the maps, the combined records of the economic profile were presented given the prevailing group of economy (R, P, or C):

- above 70% as »extremely prevalent«,
- between 60 and 70% as »very highly prevalent«,
- between 50 and 60% as »highly prevalent«,
- between 40 and 50% as the »prevalent« economy.

² *The Standard Classification of Activities (SKD; SURS, 2010) is the Slovenian statistical standard for the recording, collection, analysis, and dissemination of the data significant for illustration of economic characteristics. SKD is a statistical tool developed based on the European Statistical Classification of Economic Activities, NACE (French: Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne), which was first introduced in 1994. SKD is continuously updated according to NACE. The recent versions of the classification contain more recent activities, which are mostly related to information and communication technologies and financial services. The latest version of SKD of 2008 is the result of a general revision of the NACE classification, which came in force in the same year (ibid.).*

Table 1: Classification of activities according to the Standard Classification of Activities 2008 (SURS, 2010) into residential economy (R), productive economy (P), and creative economy (C).

Activities according to SKD 2008	The economic profiles examined
A Agriculture, forestry and fishing	Productive economy (P)
B Mining and quarrying	
C Manufacturing	
D Electricity, gas, steam and air conditioning supply	
E Water supply, sewerage, waste management and remediation activities	
H Transportation and storage (7/13)	
S Other service activities (1/3)	
F Construction	
G Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles	
H Transportation and storage (6/13)	
I Accommodation and food service activities	Residential economy (R)
K Financial and insurance activities	
L Real estate activities	
N Administrative and support activities	
O Public administration and defence; compulsory social security	
Q Human health and social work activities	
S Other service activities (2/3)	
T Activities of households as employers; undifferentiated goods- and services-producing activities of households for own use	
J Information and communication	
M Professional, scientific and technical activities	
P Education	Creative economy (C)
R Arts, entertainment and recreation	
J Information and communication	

If the percentage of the group with the highest proportion of persons in employment was below 40%, the prevalent economy was not defined. When there were two similar prevailing groups of economy (i.e. with similar proportion classes of 30–40%), the economic profile was defined as »similar proportions«. The order of the records of the group in the combined record (code) was conditional on the proportion of the group (from the largest to the smallest one). When all three proportions were similar ($\pm 5\%$), they were defined as »approx. 1/3 of each type of economy«.

The dynamics of the economic profile was analysed separately by groups of economy (R, P, and C) by Slovenia’s municipalities in 2000–2013. The analysis was made using the LINEST function in Microsoft Excel 2013. For each of the 192 municipalities from the beginning of the analysed period we calculated the dynamics trend of the proportion of the persons employed in the individual group of economy. The results of the analysis concerning the changes in the economic profile by municipalities were shown on three separate thematic maps: dynamics of residential, productive, and creative economies in 2000–2013.

According to the densification of data concerning the dynamics of the proportion of the persons in employment in a group of economy by a municipality (the Jenks breaks classification method), they were classified as follows:

- between 0.0451 and the highest value as a »very strong growth«,
- between 0.0201 and 0.0450 as a »strong growth«,
- between 0.0101 and 0.0200 as a »growth«,
- between 0.0001 and 0.0100 as a »weak growth«,
- between -0.0099 and 0 as a »light decrease«,
- between -0.0199 and -0.0010 as a »decrease«,
- between -0.0449 and -0.0200 as a »strong decrease«,

between the smallest value and -0.0450 as a »very strong decrease«.

The economic profile according to groups R, P, and C was separately analysed according to Slovenia's municipalities and in detail by the municipalities of 15 regional centres defined in SDSS (MOP, 2004).

3 RESULTS

The analysis of the changes in the economic profile of Slovenia's municipalities was conducted by year for the entire period in question. The interested reader can find more detailed results in Vidmar (2016). Due to spatial limitations of this paper, we present only the economic profile of the municipalities from the beginning (thematic map of 192 municipalities from 2000, see Figure 1a) and the end of the analysed period (two thematic maps: thematic map of 192 of municipalities from 2000 with the situation in 2013, see Figure 1b, and thematic map of 211 municipalities from 2013, see Figure 1c). The changed profile of the three groups of economy is presented on three separate thematic maps (the trend in residential economy on Figure 2, the trend in productive economy in Figure 3, and the trend in creative economy in Figure 4).

3.1 Economic profile of the municipalities by year between 2000 and 2013

In 2000, there were more production-oriented municipalities (with a prevailing productive economy) than 13 years later (compare Figures 1a and 1b). Figure 1a show several groups of spatially connected municipalities that in 2000 focused mostly on productive economy, less municipalities with mostly residential economy, and none with mostly creative economy. In 2000, there were still many municipalities with similarly developed residential end productive economies.³ 13 years later (see Figure 1b) the number

³ Spatially connected municipalities with prevailing productive economic activities are *Loška dolina* (65), *Loški Potok* (66), *Sodražica* (179), *Bloke* (150), *Pivka* (91), *Ribnica* (104), *Dobrepolje* (20), *Zužemberk* (193), and *Trebnje* (130). A similar group was formed by municipalities *Cerkno* (14), *Gorenja vas – Poljane* (27), *Železniki* (146), *Žiri* (147), *Idrija* (36), *Ajdovščina* (1), *Komen* (49), and *Miren – Kostanjevica* (75). Municipalities *Semič* (109), *Metlika* (73), *Črnomelj* (17), *Bovec* (6), *Kamnik* (43), *Luče* (67), *Gornji Grad* (30), *Ljubno* (62), *Nazarje* (83), *Vransko* (189), *Zagorje ob Savi* (142), *Slovenj Gradec* (112), *Slovenska Bistrica* (113), *Mislinja* (76), *Ormož* (87), *Lendava* (59), *Gornja Radgona* (29), and many other small municipalities were production-oriented. The municipalities with prevailing residential economy in 2000 were *Izola* (40), *Piran* (90), *Koper* (50), *Postojna* (94), *Kranjska Gora* (53), *Preddvor* (95), *Jezerško* (163), *Solčava* (180), *Ig* (37), *Ljubljana* (61), *Grosuplje* (32), *Šmarje pri Jelsah* (124), *Podčetrtek* (92), *Celje* (11), *Brežice* (9), *Maribor* (70), *Žetale* (191), *Podlehnik* (172), *Moravske toplice* (78), *Murska Sobota* (80) and many other small municipalities in the Pomurska region. Residential economy was developed in *Dornava* (24) and its neighbouring municipalities, which attract tourists with their spas. In 2000, there were many municipalities that were similarly oriented towards both residential and productive economies. Such major municipalities were *Bohinj* (4), *Tržič* (131), *Radovljica* (102), *Sevnica* (110), *Laško* (57), *Šentjur* (120), *Slovenske Konjice* (114), *Lenart* (58), *Selnica ob Dravi* (178), *Ilirska Bistrica* (38), *Hrpelje – Kozina* (35), *Kočevje* (48), *Novo mesto* (85), *Litija* (60), *Tolmin* (128), *Kobarid* (46), and some others.

of municipalities with mostly residential economy increased in Slovenia. Some of these municipalities shifted from a balanced economy, i.e. an economy with similar proportions of productive and residential economies, into (mostly) residential economy, and others even from mostly productive economy into mostly residential economy. As described below, most of the shifts from productive to residential economy started in 2008 when Slovenia was already hit by the global economic crisis.⁴

The most important changes by year from 2001 until 2012 are taken over from Vidmar (2016). In 2001, the economic structure by Slovenia's municipalities as compared with 2000 did not change significantly. In 2002 some major changes were made: some municipalities characteristically shifted from residential to productive economy, and vice versa, this was the first time that there was a municipality with similar proportions of R, P, and C economies.⁵ In 2003 and 2004, the economic structure by Slovenia's municipalities did not change significantly (with a few small exceptions). In 2005, there are again some major changes, particularly the shift to a mostly residential economy; a municipality with an increased proportion of creative economy was also identified.⁶ In 2006, the number of municipalities with similar proportions of R, P, and C economies increased and in some municipalities there was a characteristic transition from a mostly residential economy to a mostly productive economy, and vice versa; again, a new municipality with mostly creative economy was identified.⁷ In 2007, some major changes occurred particularly in small municipalities, while many other municipalities slowly shifted from mostly productive to mostly residential economy.⁸ In 2008 when Slovenia was also hit by the global economic crisis (Kajzer, 2011), the shift into mostly residential economy continued; another new municipality with predominantly creative economy was identified.⁹ In 2009, the proportion of persons employed in productive economy significantly decreased, and increased only in one municipality.¹⁰ The following year, in 2010, the trend of the increasing proportion of residential economy continued (particularly at the expense of reducing the proportion of productive economy), while the proportion of creative economy significantly increased in three municipalities.¹¹ In 2011, there was an interesting turnaround in five municipalities where the proportion of productive economy increased, while the proportion of creative

⁴ The municipalities that shifted from (mostly) productive economy to (mostly) residential economy are: Ajdovščina (1), Gornji Grad (30), Kamnik (43), Radeče (99), Luče (67), Bloke (150), Sodražica (179), Velike Lašče (134), Dobropole (20), Kozje (51), Bistrica ob Sotli (149), Lendava (59), Železniki (146), and others. The cases of larger municipalities whose economic profiles shifted from a balanced economy, i.e. economy with similar proportions of productive and residential economies, to (mostly) residential economy are the following: Kočevje (48), Trebnje (130), Sevnica (110), Krško (54), Ormož (87), and other small municipalities. Other cases of municipalities oriented towards residential economy in the 2000–2013 period are municipalities Bohinj (4), Hrpelje - Kozina (35), Ilirska Bistrica (38), Litija (60), Sentjur (120), Šoštanj (126), Laško (57), and others.

⁵ Vrhnika (140) and Borovnica (5) are the cases of the municipalities whose economy in 2002 characteristically shifted from residential to productive economy; the opposite was identified in the small municipality Gornji Petrovci (31) whose economic profile shifted from a strongly productive economy to a strongly residential economy; in municipality Mirna Peč (170) a profile with similar proportions of D, P, and C economies developed.

⁶ Cases of the characteristic shift from the mostly productive to a mostly residential economy in 2005 were identified in municipalities Turnišče (132), Velika Polana (187), and Lendava (59); in municipality Sveta Ana (181) the proportion of the persons employed in creative economy significantly increased.

⁷ In 2006 there were three municipalities with similar proportions of persons employed in the three groups of economy, i.e. municipalities Kozje (51), Veržej (188), and Dobrovnik (156); in Turnišče (132) and Majšperk (69) there was a significant shift to mostly productive economy, and in Puconci (97) and Bistrica ob Sotli (149) there was a characteristic shift into mostly residential economy; in the municipality of Razkrižje (176) the proportion of the persons employed in creative economy increased significantly.

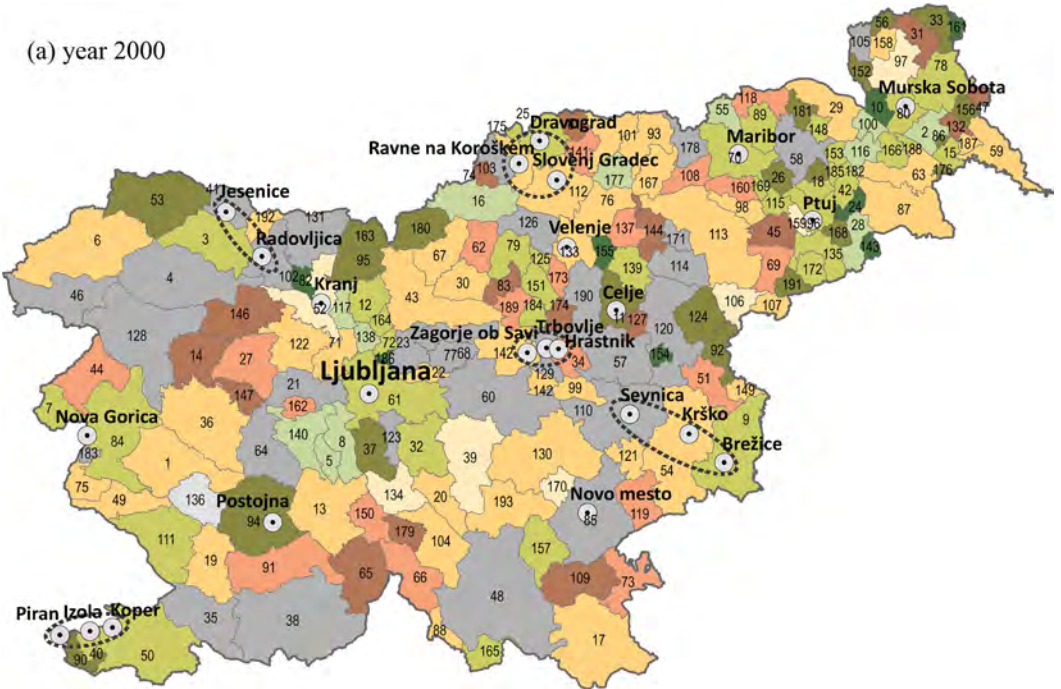
⁸ Žirovnica (192), Radovljica (102), and Majšperk (69) are examples of the municipalities where the shift from mostly productive to mostly residential economy started in 2007.

⁹ The municipalities that shifted to (mostly) residential economy in 2007 were the following: Osilnica (88), Ormož (87), Škocjan (121), Tabor (184), and Litija (60); in Veržej (188) the proportion of creative economy increased significantly.

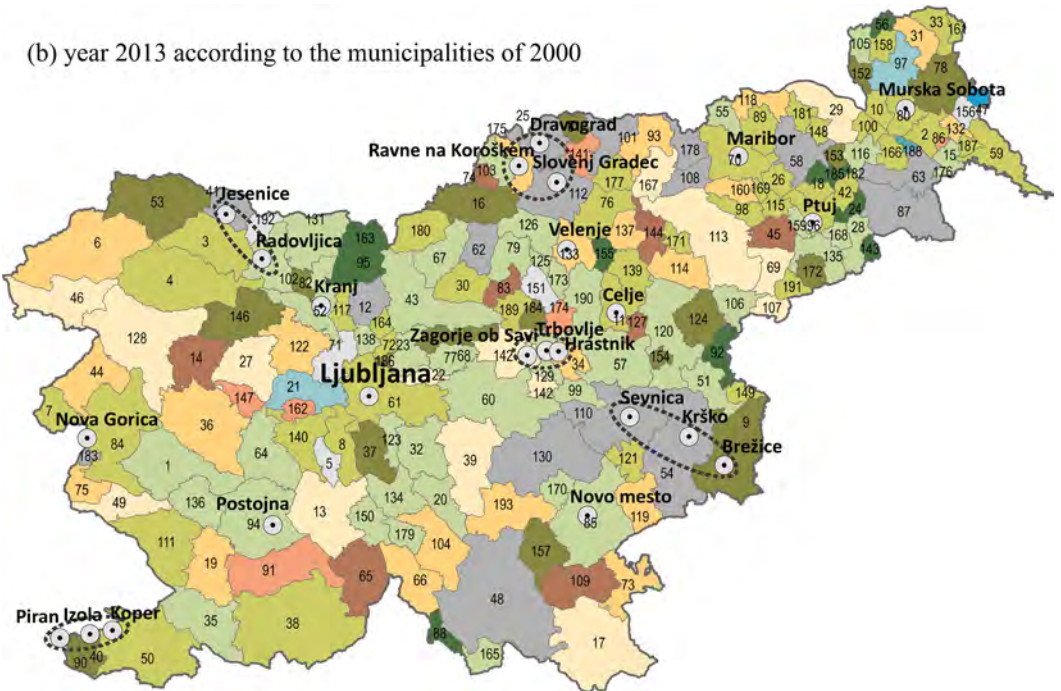
¹⁰ In 2009 the proportion of productive economy decreased significantly – thus increasing the proportion of residential economy – in municipalities Tržič (131), Gornja Radgona (29), Kamnik (43), Kobarid (46), Kočevje (48), Kozje (51), Lenart (58), Ljutomer (63), Mislinja (76), Slovenska Bistrica (113), Sentjur (120), Šoštanj (126), and Zagorje ob Savi (142); the proportion of productive economy increased only in municipality Bloke (150).

¹¹ The municipalities where the percentage of residential economy increased in 2010 were the following: Medvode (71), Trebnje (130), Radlje ob Dravi (101), and Slovenj Gradec (112); there was a (strong) increase in creative economy in municipalities Starše (115), Sveta Ana (181), and Veržej (188).

(a) year 2000

(b) year 2013 according to the municipalities of 2000

(c) year 2013

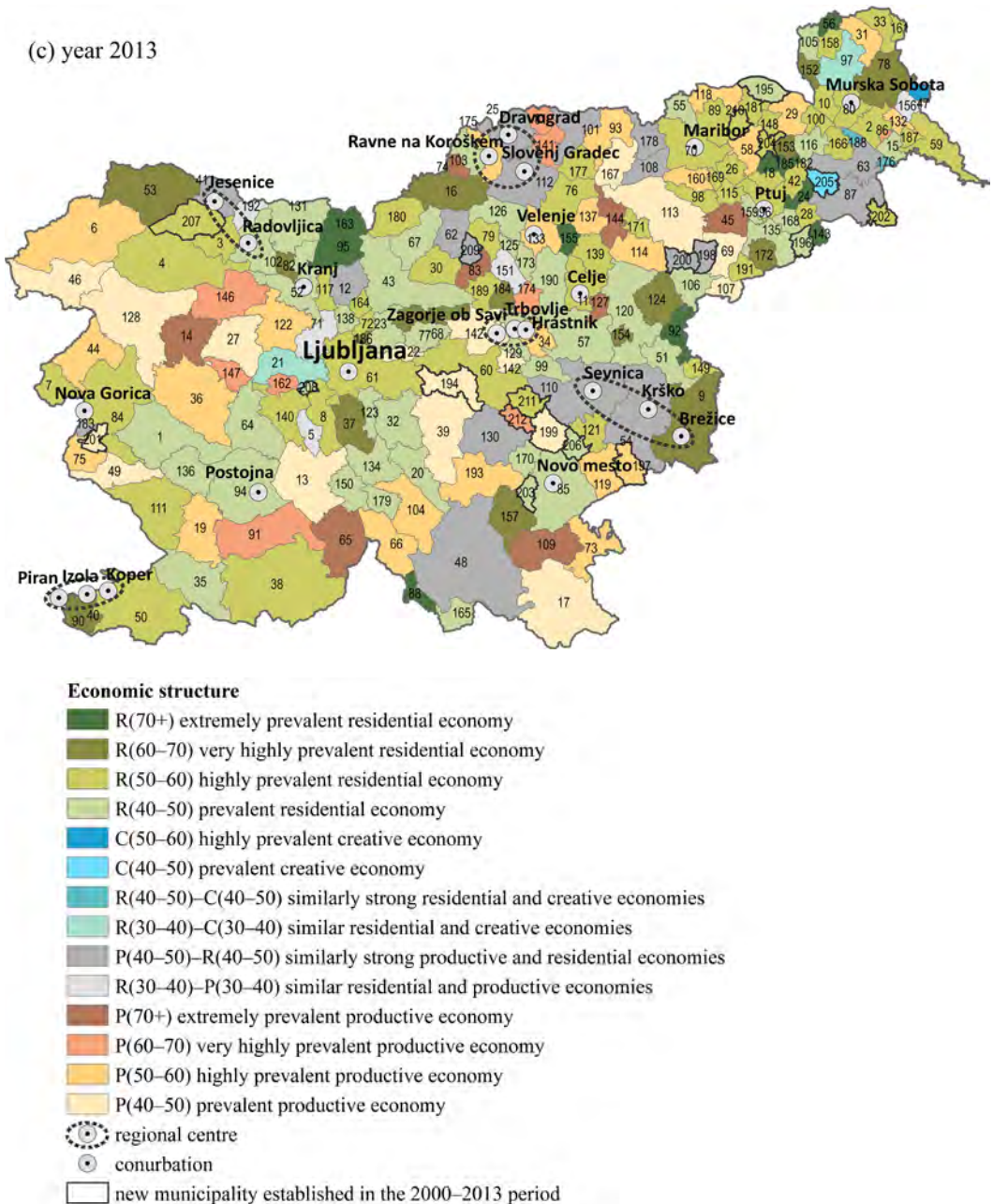

Figure 1: Economic profiles of municipalities and regional centres according to SDSS (MOP, 2004): (a) in 2000, (b) in 2013 according to the municipalities of 2000, (c) in 2013.

economy significantly increased in one municipality and decreased in three municipalities.¹² In 2012, the proportion in creative economy increased in two municipalities, while the number of municipalities with a mostly residential economy increased; we also identified five municipalities where the proportion of productive economy increased.¹³ In the last year analysed, i.e. in 2013, the trend of the increasing number of municipalities with mostly residential economy grew, while in all three municipalities the trend of creative economy increased.¹⁴

Most municipalities of Slovenia's major regional centres, as defined in SDSS (MOP, 2004), showed a mostly residential economy both at the beginning (2000) and at the end of the period investigated (2013), and similarly strong residential and productive economies, with the exception of municipalities Krško (54), Velenje (133), Slovenj Gradec (112), Ravne na Koroškem (103), Hrastnik (34), and Zagorje ob Savi (142) – with mostly productive economy in 2000, with Ravne na Koroškem (103) and Hrastnik (34) also in 2013.

Over the period considered, 19 new municipalities were founded and established.¹⁵ Their economic profile changed due to the split of the new municipalities from the old ones. The change and impact of the split can be seen by comparing Figures 1b and 1c. In 2013, there were 10 new municipalities with mostly residential economy, five with mostly productive economy, three with similar residential and productive economies, and only one economy with mostly creative economy; this was Sveti Tomaž (205), which split from the old municipality of Ormož (87) with similar residential and productive economies.

3.2 Dynamics of the economic profile of municipalities in the 2000–2013 period

In general, between 2000 and 2013 in Slovenian municipalities the proportions of both residential and creative economies grew, while the proportion of productive economy decreased. The proportion of creative economy increased in as many as 170 (88.54%) municipalities, while the proportion of residential economy increased in 126 (65.63%) municipalities. The proportion of productive economy decreased in 157 (81.77%) municipalities (see Table 2).

In most municipalities (119 or 61.98%) there was a (weak) growth in residential economy (see Figure 2). A very strong growth and decrease, respectively, in residential economy was recorded in otherwise small municipalities: strong growth in municipality Osilnica (88), and strong decrease in municipalities Odranci (86), Hodoš/Hodos (161), and Veržej¹⁶(188). As in most municipalities there was a (weak) growth in residential economy, there was, in most municipalities (142 or 73.96%), also a (light) decrease

¹² In 2011 the proportion of productive economy increased in Kobarid (46), Logatec (64), Šoštanj (126), Puconci (97), and Ruše (108); the proportion of creative economy increased in Razkrižje (176), and decreased in Veržej (188), Dol pri Ljubljani (22), and Sveta Ana (181) (in the latter three municipalities the proportion of residential economy increased).

¹³ In 2012, the proportion of creative economy increased in Puconci (97) and Kobilje (47); the proportion of residential economy increased in Ruše (108), Šoštanj (126), Laško (57), and Dobropole (20); and the proportion of productive economy increased in Slovenska Bistrica (113), Sevnica (110), Zagorje ob Savi (142), Tolmin (128), and Gorenja vas - Poljane (27).

¹⁴ In 2013 the proportion of creative economy increased in Dobrova - Polhov Gradec (21), Puconci (97), and Veržej (188); in Muta (81) and Železniki (146) the proportion of residential economy increased significantly.

¹⁵ The municipality of Ankaran was established in 2014.

¹⁶ Other municipalities with strong growth are Gornji Grad (30), Kobilje (47), Bistrica ob Sotli (149), Sodražica (179), Velika Polana (187), and Vransko (189). Growth was also recorded in municipalities Belinci (2), Črna na Koroškem (16), Dobropole (20), Gorenja vas - Poljane (27), Izola (40), Kanal (44), Kozje (51), Kuzma (56), Lendava (59), Ljubno (62), Lukovica (68), Majšperk (69), Mislinja (76), Podčetrtek (92), Rače - Fram (98), Ruše (108), Škocjan (121), Turnišče (132), Velike Lašče (134), Bloke (150), Dolenjske Toplice (157), Grad (158), Hajdina (159), Jezerško (163), Mirna Peč (170), Oplotnica (171), Polzela (173), Sveti Tomaž v Slovenskih goricah (182), Tabor (184), and Trnovska vas (185). A decrease in residential economy was recorded in municipalities Tišina (10), Dobrovnik (156), Razkrižje (176), Starše (115), Markovci (168), Braslovče (151), and Dobje (154).

in productive economy (see Figure 3). A very strong decrease in productive economy was recorded in municipalities Kobilje (47), Osilnica (88), and Velika Polana (187), and a strong growth only in Odranci (86). Previously we found that the proportion of creative economy in general increased, but in most municipalities (153 or 79.69%) this was only a weak growth (see Figure 4). A strong growth in creative economy was identified in municipalities Veržej (188), Kobilje (47), and Velika Polana (187), and a decrease in municipalities Šalovci (33), and Odranci (86).

Table 2: Dynamics of the economic profile in the municipalities between 2000 and 2013.

Dynamics	Residential economy (R)		Productive economy (P)		Creative economy (C)	
	number	percentage	number	percentage	number	percentage
very strong growth	1	0.52%				
strong growth	6	3.13%	1	0.52%	3	1.56%
growth	30	15.63%	4	2.08%	14	7.29%
weak growth	89	46.35%	30	15.63%	153	79.69%
light decrease	56	29.17%	89	46.35%	20	10.42%
decrease	7	3.65%	53	27.60%	2	1.04%
strong decrease	3	1.56%	12	6.25%		
very strong decrease			3	1.56%		
total	192	100%	192	100%	192	100%

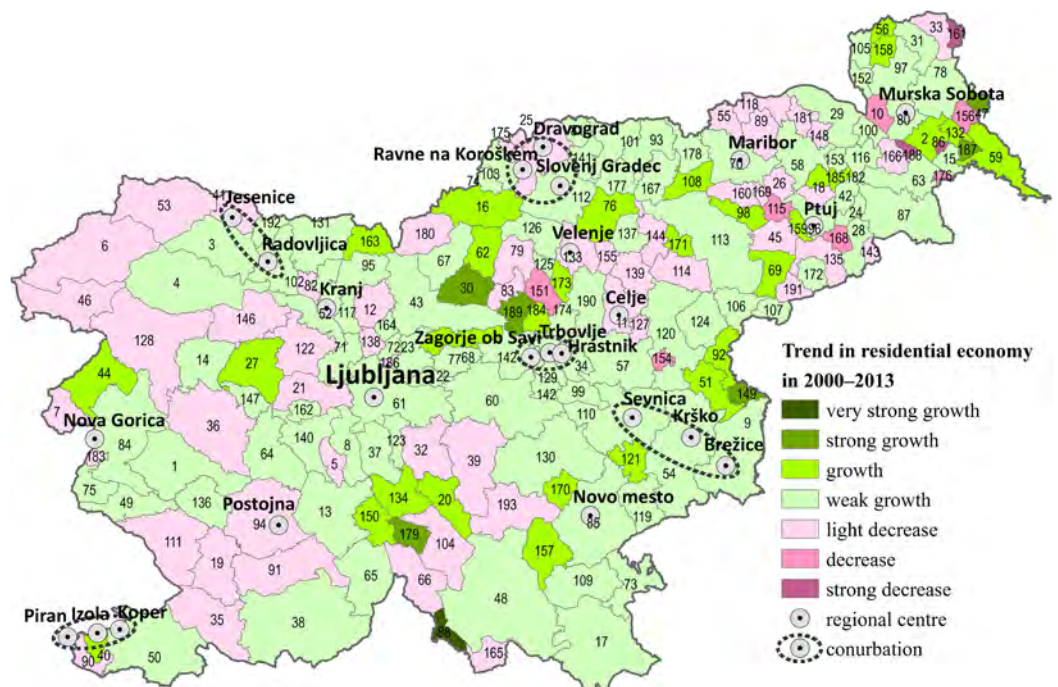

Figure 2: Trend of residential economy (R) in the 2000–2013 period (municipalities from 2000).

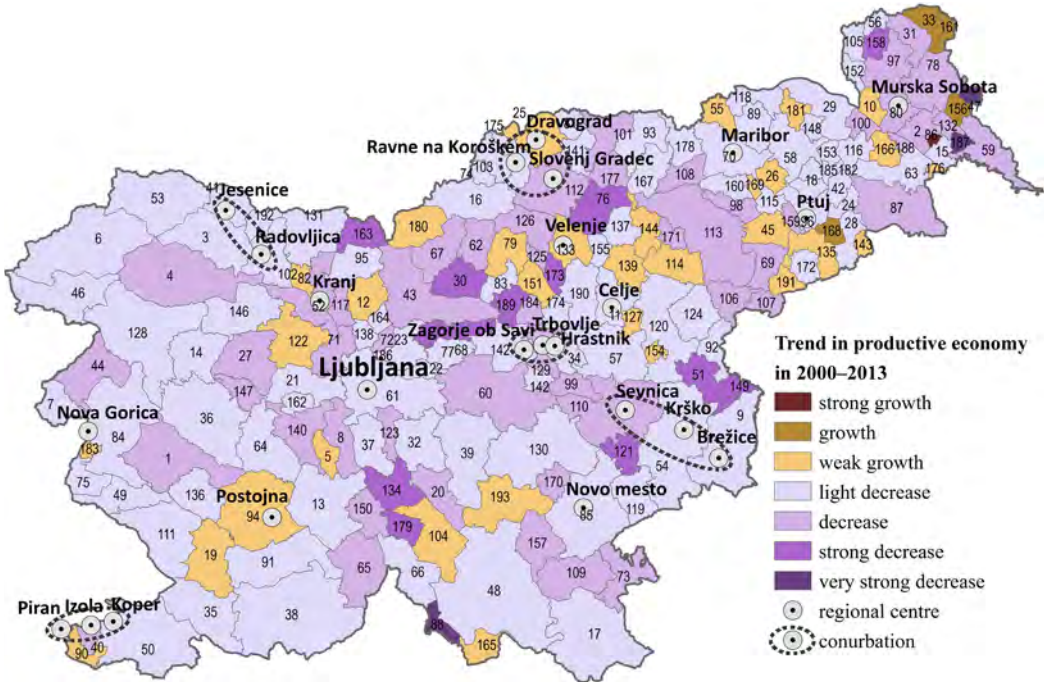

Figure 3: Trend of productive economy (R) in the 2000–2013 period (municipalities from 2000).

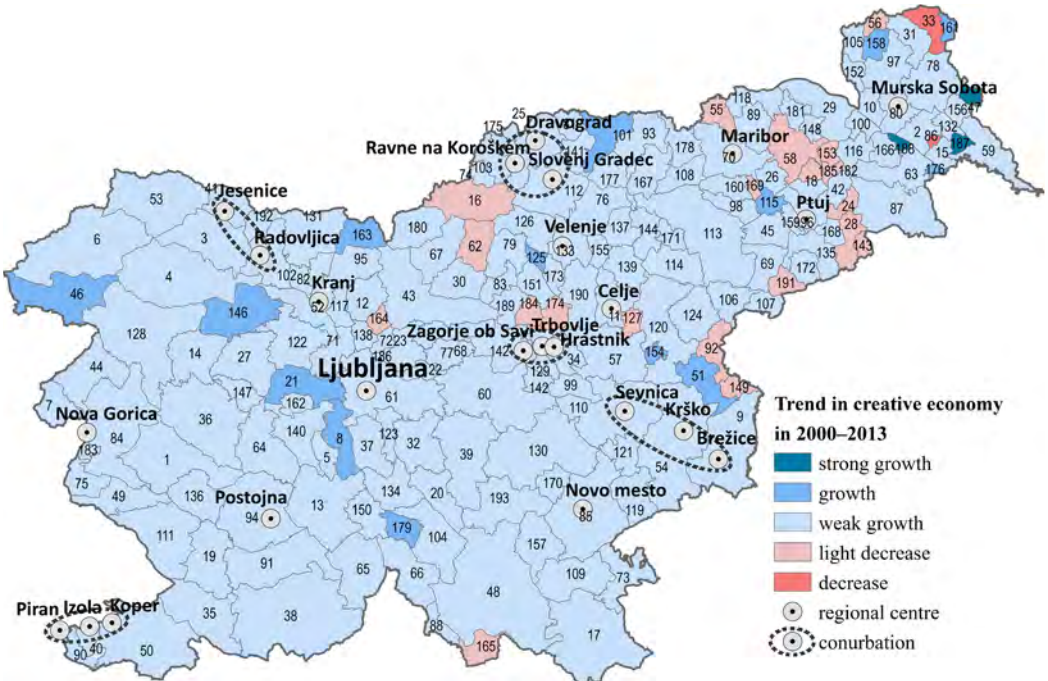

Figure 4: Trend of creative economy (R) in the 2000–2013 period (municipalities from 2000).

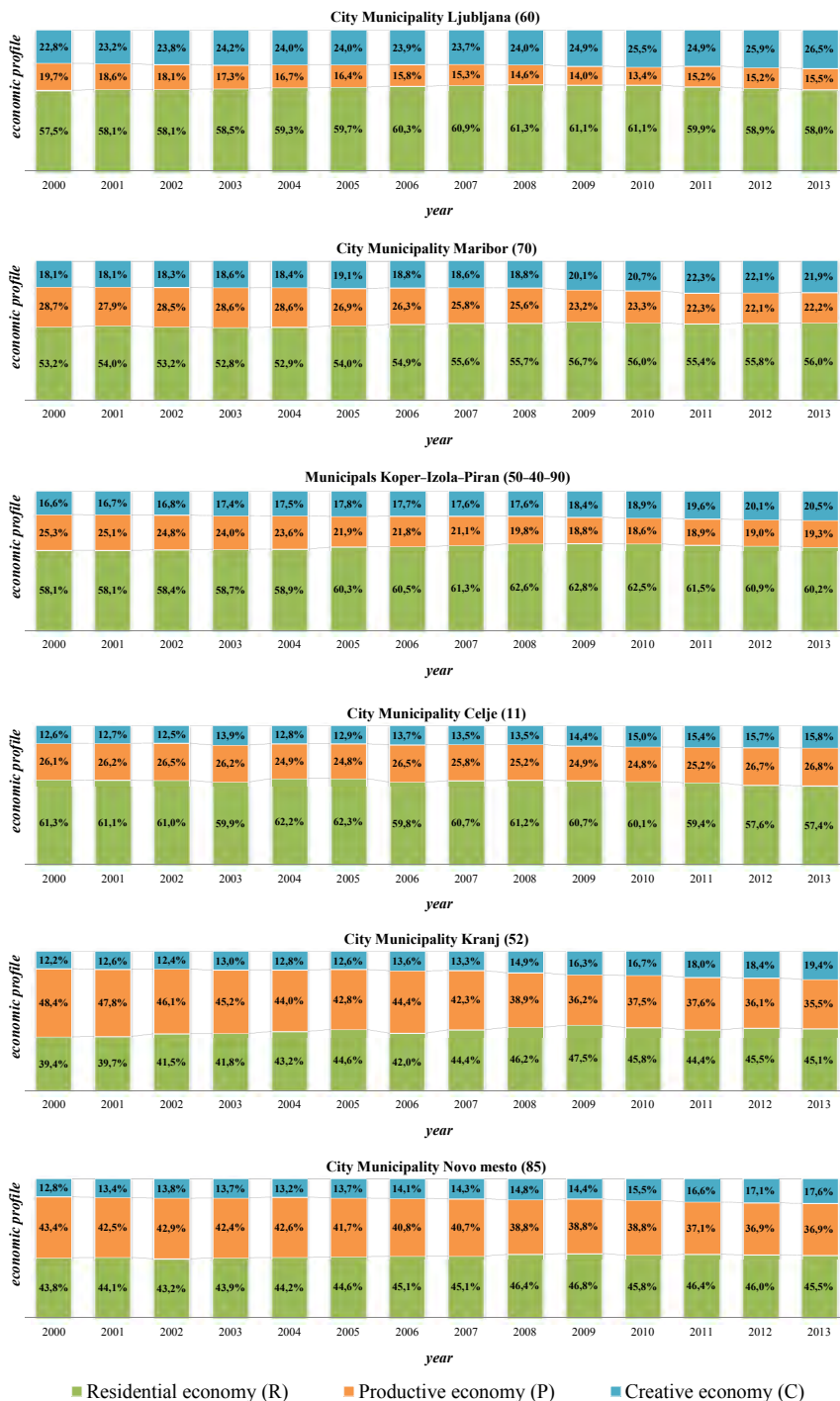

Figure 5: Economic profile (R-P-C) in municipalities of Slovenia's major employment regional centres (over 20,000 workplace in 2013) between 2000 and 2013.

The dynamics of the economic profile in the municipalities in major regional centres of Slovenia with more than 20,000 workplaces in 2013 is shown in Figure 5. Over the entire period investigated, the City Municipality of Ljubljana (MOL, 61) had a mostly residential economy (between 57.5% and 61.3%). The proportion of productive economy decreased (from 19.7% in 2000 to 15.5% in 2013); productive economy thus decreased by 4.2%, while creative economy increased in a similar proportion (3.7%).

In the City Municipality of Maribor (MOM, 70) there was more productive economy than in MOL, which in the period investigated decreased from 28.7% in 2000 to 22.2% in 2013. The proportion of residential economy was smaller, but it nevertheless increased from 53.2% in 2000 to 56% in 2013. Similarly as in MOL, in MOM, too, the proportion of creative economy increased by 3.8%.

In conurbation Koper–Izola–Piran (50–40–90) the proportion of residential economy was from 58.1% in 2000 to 62.6% in 2008, when Slovenia was hit by the economic crisis, then it decreased to 60.2% in 2013. Similarly, productive economy decreased from 25.3% in 2000 to 19.3% in 2013, while the proportion of the persons employed in creative economy increased by 3.9% (from 16.6% in 2000 to 20.5% in 2013).

At the beginning of the analysed period, the City Municipality of Celje (MOC, 11) had the largest proportion in residential economy out of all major employment urban centres of Slovenia, but the proportion decreased by 3.9% (from 61.3% in 2000 and 57.4% in 2013). Similarly to the Koper–Izola–Piran conurbation, at the beginning of the analysed period MOC also had a proportion of over 26% in productive economy; however, this proportion, contrary to that in the Koper–Izola–Piran conurbation, did not decrease in MOC (in 2000 it was 26.1%, and in 2013 it was 26.8%). Between 2000 and 2013, the proportion of creative economy in MOC (which was modest) increased by 3.6% (from 12.2% in 2000 to 15.8% in 2013).

In the City Municipality of Kranj (MOK, 52) and in the City Municipality of Novo mesto (MONM, 85), there was a prevalence of productive economy in the analysed period (in MOK 48.4% and in MONM 43.4% in 2000). In both employment centres this proportion decreased: in MOK by 12.9% and in MONM by 6.5%. The proportion of residential economy increased: in MOK by 5.7% and in MONM by 1.7% only. Similarly, in MOK and MONM the proportion in creative economy increased: in MOK by 7.2% and in MONM by 4.8%.

4 DISCUSSION AND CONCLUSIONS

The focus of this paper was on the economic profile of Slovenian municipalities in the period 2000–2013. The economic profile was defined through residential, productive, and creative economies. Separately, we presented the economic profile of the municipalities of Slovenia's regional centres. The results revealed a shift of a great number of municipalities from a mostly productive into a mostly residential economy, and a growth in the proportion of the persons employed in creative economy at the same time. This is probably the consequence of, and the response to, the global economic crisis that swept also through Slovenia as the end of the previous century.

Let us take the example of the Municipality of Kamnik (43) which shifted away from the mostly productive to the mostly residential economy. In this period most of its major businesses (e.g., Stol wood processing company, Svilanit textile mill, Usnjarna Kamnik leather company) shut down or at least partially

suspended its operations, including KIK, the explosives producer, and Titan company. This resulted in a decline in productive economy. On the other hand, the degree of urbanisation in the Municipality of Kamnik was high even before the period examined (Ravbar, 1997). The immediate proximity of the most important employment centre in Slovenia, i.e. Ljubljana, the relatively favourable property prices, a pleasant living environment, and a relatively good bus and railway connection with Ljubljana expedited the suburbanisation further, i.e. when Kamnik became a »satellite town« of Ljubljana (ESPON Town, 2014). Instead of new production companies, the Municipality of Kamnik, particularly in its town centre, built the Qulandia shopping centre, Hofer, Lidl, and many others, which bolstered the municipality's residential economy. Nowadays, residential economy prevails in the municipality.

In 2000–2013, Slovenia shifted from a country with mostly productive economy to a country with mostly residential economy. The proportion of productive economy decreased mostly in municipalities with major regional centres; this was particularly evident after 2008 when Slovenia was also hit by the economic crisis. Productive economy was preserved in municipalities Odranci (86), Markovci (168), Šalovci (33) Dobrovnik (156), and Hodoš (161), elsewhere its proportion decreased.

On the other hand, creative economy is becoming stronger, particularly due to the evolution of information and communication technologies (SURS, 2010). The number of municipalities with prevalent creative economy is increasing, e.g., Dobrova - Polhov Gradec (21), Puconci (97), Veržej (188), Razkrižje (176), and particularly Sveti Tomaž (205) and Kobilje (47). In most municipalities in major regional centres of Slovenia we recorded a growth in creative economy and almost no negative trend concerning this type of economy.

Residential economy was preserved or it even increased in municipalities with regional centres Ljubljana, Maribor, Koper–Izola–Piran, Kranj, Murska Sobota, Zagorje ob Savi–Trbovlje–Hrastnik, Krško–Brežice–Sevnica. In the municipalities of regional centres, where there are no grounds for this kind of economy, the proportion in residential economy is decreasing; these are municipalities Celje, Velenje, and Postojna. This can be explained by the fact that residential economy covers the widest range of activities. This includes the building industry, which faced great problems at the onset of economic crisis as building companies shut down one after another, as well as financial services which, according to the SKD data (SURS, 2010), are increasingly being developed.

We must take special care when interpreting the results of analysing the economic profile of local communities using the R-P-C method. The relative treatment of the number of the persons in employment in groups R, P, and C partially solves the problem of differently-sized local communities (settlements or municipalities); however, even a minimal change in the number of persons in employment can significantly change the profile of a small local community. The problem of small local communities can be partially solved by appropriately combining local communities into small functional regions or by treating the economic profiles at higher territorial levels: at the level of administrative units or medium or large (functional) regions.

The study on the economic profile of municipalities of Slovenia's regional centres is, similarly to the analysis concerning the level of services of general and general economic interest (Nared et al., 2016), an important indicator of the evolution and situation related to Slovenia's Vision 2050 (SVRL, 2016)

and Slovenia's Spatial Development Visions (MOP, 2016). An additional comparative analysis could shed more light on the deviation from the goals set. The growth of one type of economy means a decline in another or both other types of economy in the municipality of the regional centre. In our opinion, the results of this study can importantly contribute to the shaping of the measures used to achieve the objectives set concerning (spatial) development of Slovenia in the new or revised strategic documents.

Literature and references:

- Bole, D. (2008). Ekonomska preobrazba slovenskih mest. Geografija Slovenije 19. Ljubljana: Anton Melik Geographical Institute, Slovenian Academy of Sciences and Arts. <http://giam2.zrc-sazu.si/sites/default/files/9789612540906.pdf>, accessed 25. 2. 2015.
- Demazière, C., Banovac, K., Hamdouch, A. (2013). The Socio-Economic Development of Small and Medium-Sized Towns (SMTs): Factors, Dominant Profiles and Evolution Patterns. TOWN Interim Report: ANNEX 4, ESPON TOWN. http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/TOWN/InterimReport/Annex_4_-_Socio-Economic_overview.pdf, accessed 15. 8. 2015.
- Demazière, C., Wilson, P. A. (ed.) (1996). Local Economic Development in Europe and the Americas. London: Mansell.
- Drobne, S., Bogataj, M. (2011). Accessibility and flow of human resources between Slovenian regions. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering; Šempeter pri Gorici: Mediterranean Institute for Advanced Studies (MEDIFAS).
- EC (1999). European Spatial Development Perspective towards Balanced and Sustainable Development of the Territory of the European Union. Agreed at the Informal Council of Ministers responsible for Spatial Planning in Potsdam, May 1999 European Commission.
- ESPON Town (2014). TOWN - Small and Medium Sized Towns in Their Functional Territorial Context. Scientific Report. Luxembourg, Leuven. http://www.espon.eu/export/sites/default/Documents/Projects/AppliedResearch/TOWN/TOWN_Scientific_Report_300814.pdf, accessed 25. 2. 2015.
- Florida, R. (2002). The Rise of the Creative Class. And How It's Transforming Work, Leisure and Everyday Life. New York: Basic Books.
- Florida, R. (2003). Cities and the Creative Class, *City & Community*, 2 (1), 3–19. DOI: <http://dx.doi.org/10.1111/1540-6040.00034>
- Florida, R. (2008). *Who's Your City?*, New York: Basic Books.
- Golobič, M., Marot, N., Cof, A., Bantan, M., Hudoklin, J., Hočvar, I. (2014). SPRS 2030 – Analiza izvajanja v Strategiji prostorskega razvoja predvidenih programov in ukrepov. Sklepno poročilo. Ljubljana, Novo mesto: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering, Acer d. o. o.
- GURS (2015). Prostorski podatki o občinah Slovenije, 2000–2013, Ljubljana: The Surveying and Mapping Authority of the Republic of Slovenia.
- Hamdouch, A. (1999). Les frontières fonctionnelles de l'entreprise. V Baslé, M. et al. (ed.): *Approches évolutionnistes de la firme et de l'industrie. Théories et analyses empiriques*. Paris: L'Harmattan, 347–368.
- Hamdouch, A. (2005). Emergence et légitimité des institutions, coordination économique et nature de la rationalité des agents, *Innovation. The European Journal of Social Science Research*, 18 (2): 227–259. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13511610500096558>
- Hamdouch, A., Moulart, F. (2006). Knowledge infrastructure, innovation dynamics and knowledge creation/diffusion/accumulation processes: A comparative institutional perspective. *Innovation*, 19 (1): 25–50. DOI: <http://dx.doi.org/10.1080/13511610600607676>
- Kajzer, A. (2011). Vpliv gospodarske krize na trg dela v Sloveniji in izzivi za politiko trga dela. *IB Revija*, 45 (4): 13–21.
- Nared, J., Bole, D., Breg Valjavec, M., Ciglič, R., Černič Istenič, M., Goluža, M., Kozina, J., Lapuh, L., Razpotnik Visković, N., Repolusk, P., Rus, P., Tiran, J. (2016). Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena. Ljubljana: The Slovenian Academy of Sciences and Arts.
- OECD (2009). Country statistical profiles. Paris. <http://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=CSP2009>, accessed 25. 2. 2012.
- Pogačnik, A., Sitar, M., Lavrač, I., Kobal, J., Peterlin, M., Zavodnik Lamovšek, A., Drobne, S., Žaucer, T., Konjar, M., Trobec, B., Soss, K., Pichler-Milanović, N., et al. (2010). Analiza razvojnih virov in scenarijev za modeliranje funkcionalnih regij. CRP »Konkurenčnost Slovenije 2006-2013« v letu 2008. Projekt št. V2-0507. Final report. Ljubljana, Maribor: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering; University of Maribor, Faculty of Civil Engineering; Institute for Spatial Policies; Otkos d. o. o.
- Pogačnik, A., Foški, M., Drobne, S., Konjar, M., Soss, K., Lipar, P., Brilly, M., Vidmar, A., Žura, M., Juvanc, A., Maher, T., Lipar, P., Marsetič, R., Detellbach, S., Strnad, I., Šemrov, D., Fatur, M. (2011). Analiza stanja, razvojnih težajev ter usmeritev za strateški prostorski razvoj Slovenije. CRP Konkurenčnost Slovenije 2006-2013 v letu 2010 Projekt št. V5-1092. Final report. Ljubljana, Maribor: Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering; Institute for Spatial Policies; University of Maribor, Faculty of Civil Engineering; University of Ljubljana, Faculty of Economics.
- MOP (2016). Slovenski prostor 2050. Vizije prostorskega razvoja Slovenije. Ljubljana: Ministry of the Environment and Spatial Planning of the Republic of Slovenia.
- MOP (2004). Spatial Development Strategy of Slovenia = Strategija prostorskega razvoja Slovenije. Ljubljana: Ministry of the Environment and Spatial Planning of the Republic of Slovenia.
- MGRT (2014). Strategija razvoja Slovenije 2014–2020. Proposal. Ljubljana: Ministry of Economic Development and Technology of the Republic of Slovenia. http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/StrategijarazvojaSlovenije_-_final.pdf, accessed 8. 8. 2016.

- Ravbar, M. (1997). Slovene cities and suburbs in transformation = Slovenska mesta in obmestja v preobrazbi. *Geografski zbornik*, 37: 66–109.
- SURS (2010). Standardna klasifikacija dejavnosti 2008. Klasifikacije, 11. Ljubljana, Statistical Office of the Republic of Slovenia. <https://www.stat.si/doc/pub/skd.pdf>, accessed 15. 8. 2015.
- SVRL (2016). Vizija Slovenije 2050. Ljubljana: Government Office for Development and European Cohesion Policy. http://www.svrk.gov.si/si/delovna_podrocja/razvojno_nacrtovanje/strategija_razvoja_slovenije/, accessed 15. 6. 2016.
- Vasle, B. (2014). Strategija gospodarskega razvoja Slovenije. Ljubljana: UMAR. http://piaac.acs.si/doc/images/Dogodki/Strokovni%20seminar%20MIZS/Bostjan_Vasle_UMAR_PIAAC_seminar_3-12-2014.pdf, accessed 8. 9. 2015.
- Vidmar, K (2016). Analiza sprememb gospodarskega profila občin Slovenije (= Analysis of changes in the economic profile of municipalities in Slovenia). Diploma Thesis. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering. <http://drugg.fgg.uni-lj.si/5438/>, accessed 25. 3. 2016.
- VRS (2005). Strategija razvoja Slovenije. Ljubljana: The Government of the Republic of Slovenia, 23. 6. 2005. http://www.mgrt.gov.si/fileadmin/mgrt.gov.si/pageuploads/DPK/StrategijarazvojaSlovenije_-_final.pdf, accessed 8. 8. 2016.
- Zavodnik Lamovšek, A., Drobne, S., Foški M., Soss, K., Kmetič, N., Okršlar, G. (2014). Priprava predloga sistema spremljanja prostorskega razvoja. Aktivnosti v projektu Attract-SEE. Final Report. Ljubljana: University of Ljubljana, Faculty of Civil and Geodetic Engineering

Zavodnik Lamovšek A., Vidmar K., Drobne S. (2016). Dynamics of the economic profile at the local level: the case study of Slovenia in 2000–2013. *Geodetski vestnik*, 60 (3): 423–454. DOI: /geodetski-vestnik.2016.03.423-454

Alma Zavodnik Lamovšek, Katarina Vidmar, Samo Drobne | GIBANJE GOSPODARSKEGA PROFILA NA LOKALNI RAVNI: ŠTUDIJA PRIMERA ZA SLOVENIJO 2000–2013 | DYNAMICS OF THE ECONOMIC PROFILE AT THE LOCAL LEVEL: THE CASE STUDY OF SLOVENIA IN 2000–2013 | 423–454 |

GIBANJE GOSPODARSKEGA PROFILA NA LOKALNI RAVNI: ŠTUDIJA PRIMERA ZA SLOVENIJO 2000–2013

OSNOVNE INFORMACIJE O ČLANKU:

GLEJ STRAN 423

1 UVOD

V delovnem gradivu Vizija Slovenije 2050 (SVRL, 2016) je zapisano, da bo Slovenija do leta 2050 postala odprta in inovativna družba, katere napredek bo temeljil na družbenih, tehnoloških in institucionalnih inovacijah. Najpomembnejši cilj, ki si ga ob tem zastavljamo, je blaginja (Vasle, 2014), to pa bomo lahko dosegli le z uravnoteženim družbenim, okoljskim, gospodarskim in prostorskim razvojem (EC, 1999). Na eni strani poteka prenova Strategije razvoja Slovenije (VRS, 2005; v nadaljevanju: SRS), na drugi pa prenova Strategije prostorskega razvoja Slovenije (MOP, 2004; v nadaljevanju: SPRS). Čeprav SPRS še vedno velja, Slovenija sedaj nima strategije razvoja, saj je bila ta (VRS, 2005) sprejeta le za obdobje 2007–2013. V letu 2013 je bil na ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo (MGRT, 2014) izdelan osnutek nove Strategije razvoja Slovenije za obdobje 2014–2020, ki med cilji izpostavlja blaginjo, gospodarsko rast, povečanje produktivnosti dela, krepitev inovativnosti in kreativnosti, spodbudno poslovno okolje za družbeno odgovorno podjetništvo, učinkovito upravljanje prostorskih potencialov ter aktiviranje primerjalnih prednosti slovenskih regij. Predvsem zadnja dva cilja sta vsebinsko tesno povezana s SPRS (MOP, 2004), ki gospodarski razvoj podpira predvsem z usmeritvijo v policentrični razvoj mestnega omrežja z učinkovitim razmeščanjem centralnih dejavnosti. Nared in sodelavci (Nared et al., 2016) so te dejavnosti poimenovali storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena.

V osnutku SRS 2014–2020 (MGRT, 2014), tako kot v drugih študijah, ki v zadnjih nekaj letih nastajajo v okviru prenove SPRS (Zavodnik Lamovšek et al., 2014; Pogačnik et al., 2011; Golobič et al., 2014), ugotavljajo, da se model policentričnega urbanega razvoja Slovenije ni razvijal, kot bi si želeli. Na račun oddaljenih območij se krepijo predvsem nekatera funkcionalna območja mestnih središč ob slovenskem avtocestnem križu (Pogačnik et al., 2010; Drobne in Bogataj, 2011). Tudi s študijo Policentrično omrežje središč in dostopnost prebivalstva do storitev splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Nared et al., 2016) so želeli analizirati uresničevanje SPRS. V ospredju je bila analiza omrežja centralnih naselij, v kateri so avtorji izpostavili »storitve splošnega pomena, to je storitve, ki jih javni organi države opredelijo kot storitve v splošnem interesu in se zanje uporabljajo posebne obveznosti javne službe« (Nared et al., 2016, str. 4). Avtorji so se pri tem oprli na sodobne raziskave, v katerih so v ospredju razprave o razmerju med kohezivnostjo in konkurenčnostjo ter o funkcionalnih regijah in funkcijskem policentrizmu. Nova spoznanja so vodila v drugačno opredelitev centralnih dejavnosti, ki zajemajo storitve splošnega in splošnega gospodarskega pomena, te pa »javni organi države opredelijo kot storitve v splošnem interesu in se zanje uporabljajo posebne obveznosti javne službe« (Nared et al., 2016, str. 4). Podobno velja za področje gospodarskih dejavnosti.

Delitev gospodarstva na primarni, sekundarni, terciarni in kvartarni sektor (Bole, 2008; SURS, 2010) tako ne ustreza več zastavljenim ciljem, zato smo v literaturi poiskali novejšje pristope k analiziranju gospodar-

stva. Pomembnejši korak v proučevanju je bil narejen v projektu ESPON Town (2014), v katerem so bili določeni gospodarski profili majhnih in srednje velikih mest. Metoda je temeljila na delih Hamdoucha (1999, 2005) in Demazièreja, Banovca in Hamdoucha (2013), ki so za spremljanje gibanja gospodarstva na lokalni/regionalni ravni predlagali spremljanje gibanja treh skupin gospodarskih dejavnosti:

- rezidenčnega gospodarstva (R; angl. *residential economy*) – vključuje dejavnosti, ki obravnavajo povpraševanje lokalnega prebivalstva in obiskovalcev;
- proizvodnega gospodarstva (P; angl. *productive economy*) – vključuje predvsem dejavnosti manufakturne proizvodnje in dejavnosti terciarne proizvodnje za izvoz ter
- ustvarjalnega gospodarstva (U; angl. *creative economy*) – vključuje dejavnosti, ki so podlaga za ustvarjalnost in razvoj na lokalni/regionalni ravni.¹

Lokalna skupnost (mesto ali občina) ali regija je specializirana, ko je znaten delež delovno aktivnega prebivalstva vključen v posamezno skupino gospodarstva (R, P ali U). Tako vsebuje lokalna skupnost oziroma regija, ki je pretežno usmerjena v rezidenčno gospodarstvo, predvsem dejavnosti za zadovoljevanje potreb lokalnega/regionalnega prebivalstva in turistov na njenem območju. Sem štejemo dejavnosti, kot so: trgovina na drobno, hotelske in gostinske storitve, gradbeništvo, finančne storitve, prometne storitve, izobraževanje, zdravstvo, rekreacija in vladne službe. Lokalna skupnost oziroma regija s pretežno proizvodnim gospodarstvom razvija dejavnosti, po katerih proizvodih (blago in storitve) povprašujejo pretežno zunaj njenega območja. Takšno gospodarstvo je usmerjeno predvsem v kmetijstvo, trgovino na debelo, manufakturno proizvodnjo, raziskave, proizvodnjo energije ipd. Po Demazièru in Wilsonu (1996) lahko lokalne skupnosti oziroma regije z močno koncentracijo proizvodne dejavnosti najhitreje zaidejo v gospodarsko krizo. Lokalne skupnosti oziroma regije, v katerih prevladuje ustvarjalno gospodarstvo, pa temeljijo pretežno na (ustvarjalnih) dejavnostih, ki so manj občutljive za različna gospodarska nihanja. Na znanju in inovativnosti temelječe dejavnosti (dejavnosti, ki jih omogoča informacijsko-komunikacijska tehnologija) pomenijo dolgoročno priložnost za lokalne skupnosti oziroma regije. Po Hamdouchu in Moulaertu (2006) so znanje, inovativnost, učenje in kompetence ključni dejavniki, ki določajo gospodarsko rast in konkurenčnost na vseh teritorialnih ravneh. Ustvarjalno gospodarstvo obravnava torej ustvarjalnost kot načrtno in množično proizvedeno blago, z visoko tržno ceno in množično uporabo.

Namen prispevka je analizirati gibanje gospodarstva oziroma sprememb v gospodarskem profilu R-P-U slovenskih občin v obdobju 2000–2013 in pri tem ugotoviti:

- katere občine so doživele največje gospodarske spremembe;
- kakšna je bila dinamika gospodarstva v slovenskih občinah in pomembnejših mestnih središčih, opredeljenih v SPRS (MOP, 2004), ter
- kako se je spremenila struktura gospodarstva, še posebej v mestnih občinah.

Rezultati raziskave bodo v pomoč pri iskanju odgovorov na izzive gospodarskega in prostorskega razvoja Slovenije, ki jih je pred Slovenijo postavila tudi svetovna gospodarska kriza, v katero je svet zdrsnil prav v analiziranem obdobju 2000–2013. Padec povpraševanja je že leta 2008 močno prizadel tudi odprto slovensko gospodarstvo (Kajzer, 2011). Stopnja rasti stvarnega bruto domačega proizvoda

¹ *Kar naj bi po Floridi (2002, 2003, 2008) še dodatno privlačilo tako imenovani ustvarjalni razred (angl. creative class). S povečevanjem prisotnosti ustvarjalnega razreda pa se spet izboljšujejo razmere za bivanje in delo v večjih mestnih središčih; kar zopet privlači še druge »ustvarjalne« in visoko strokovno usposobljene delavce, kot tudi podjetja in kapital.*

(BDP) v Sloveniji se je leta 2008 začela zmanjševati, povprečna letna stopnja inflacije pa je že istega leta dosegla vrh (OECD, 2009).

Po uvodnem poglavju v nadaljevanju najprej predstavimo metodologijo dela, tj. podatkovne osnove, način razvrščanja dejavnosti v skupine rezidenčnega, proizvodnega in ustvarjalnega gospodarstva ter druge metode analize, sledi predstavitev rezultatov analize profila R-P-U gospodarstva slovenskih občin po letih 2000–2013 kot tudi gibanje profila R-P-U gospodarstva slovenskih občin v tem obdobju. Pri-spevek sklenemo z razpravo glede gibanja gospodarstva po slovenskih občinah, s posebnim poudarkom na dogajanju v občinah regionalnih središčih Slovenije (tudi mestnih središčih nacionalnega pomena; MOP, 2004), ter sklepom in predlogi za nadaljnje delo.

2 METODOLOGIJA

Podatke o številu zaposlenih po občinah delovnega mesta in dejavnosti po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008² (SKD; SURS 2010) po letih v obdobju 2000–2013 smo pridobili na Statističnem uradu Republike Slovenije (SURS), prostorske podatke o občinah pa na Geodetski upravi Republike Slovenije (GURS, 2015). Analizo gospodarskega profila smo izvedli po slovenskih občinah za vsako posamezno leto v obdobju 2000–2013, analizo spremembe gospodarskega profila občin pa za 192 izvornih občin iz leta 2000. V obdobju 2000–2013 je v Sloveniji nastalo 19 novih občin (ena leta 2002, 17 leta 2006 in dve leta 2012), vendar smo podatke novih občin zaradi metodološke doslednosti pri analizi gibanja gospodarskega profila združili in primerjali podatke za izvorne občine iz leta 2000.

Število zaposlenih v občini dela po 20 razredih dejavnosti po SKD 2008 (SURS, 2010), smo uvrstili v tri, uvodoma že omenjene skupine gospodarstva (Hamdouch, 1999, 2005; Demazière, Banovac in Hamdouch, 2013). Ključ za pretvorbo dejavnosti po SKD 2008 v rezidenčno gospodarstvo (R), proizvodno gospodarstvo (P) in ustvarjalno gospodarstvo (U) smo povzeli po projektu ESPON Town (2014) in je opredeljen v preglednici 1.

Delež števila zaposlenih po treh skupinah gospodarstva (R, P in U) po občinah smo izkustveno uvrstili v osem razredov (na intervalu med 0 % in 70 % v razrede po 10 %, medtem ko smo podatke za več kot 70 % uvrstili v en razred). Profil gospodarstva občine smo opredelili s sestavljenim zapisom padajočih deležev treh obravnavanih skupin gospodarstva. Profil gospodarstva občin v Sloveniji smo predstavili na tematskih kartah za občine iz posameznega obravnavanega leta in posebej na tematskih kartah za 192 občin z začetka analiziranega obdobja (iz leta 2000). Na kartah smo sestavljene zapise profila gospodarstva predstavili glede na prevladujočo skupino gospodarstva (R, P ali U):

- nad 70 % kot »ekstremno prevladujoče«,
- med 60 in 70 % kot »zelo močno prevladujoče«,
- med 50 in 60 % kot »močno prevladujoče«,
- med 40 in 50 % kot »prevladujoče« gospodarstvo.

² Standardna klasifikacija dejavnosti (SKD; SURS, 2010) je slovenski statistični standard za evidentiranje, zbiranje, analiziranje in izkazovanje podatkov, pomembnih za prikaz značilnosti gospodarstva. SKD je statistično orodje, razvito na podlagi Evropske klasifikacije ekonomskih dejavnosti, NACE (fran. *Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne*, angl. *Statistical classification of economic activities in the European Community*), in prvič uvedeno leta 1994. Skladno z NACE se tudi SKD vedno znova posodablja. Novejše različice klasifikacije vsebujejo novejše dejavnosti, ki so povezane predvsem z informacijskimi in komunikacijskimi tehnologijami ter finančnimi storitvami. Zadnja različica SKD iz leta 2008 je rezultat splošne revizije klasifikacije NACE, ki je začela veljati istega leta (prav tam).

Preglednica 1: Uvrstitev dejavnosti po Standardni klasifikaciji dejavnosti 2008 (SUR5, 2010) v rezidenčno gospodarstvo (R), proizvodno gospodarstvo (P) in ustvarjalno gospodarstvo (U)

Dejavnost po SKD 2008	Proučevani profili gospodarstva
A Kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	Proizvodno gospodarstvo (P)
B Rudarstvo	
C Predelovalne dejavnosti	
D Oskrba z električno energijo, plinom in paro	
E Oskrba z vodo, ravnanje z odpadki, saniranje okolja	
H Promet in skladiščenje (7/13)	
S Druge dejavnosti (1/3)	
F Gradbeništvo	
G Trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil	
H Promet in skladiščenje (6/13)	
I Gostinstvo	Rezidenčno gospodarstvo (R)
K Finančne in zavarovalniške dejavnosti	
L Poslovanje z nepremičninami	
N Druge raznovrstne poslovne dejavnosti	
O Dejavnost javne uprave in obrambe, dejavnost obvezne socialne varnosti	
Q Zdravstvo in socialno varstvo	
S Druge dejavnosti (2/3)	
T Dejavnost gospodinjstev z zaposlenim hišnim osebjem, proizvodnja za lastno rabo	Ustvarjalno gospodarstvo (U)
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	
M Strokovne, znanstvene in tehnične dejavnosti	
P Izobraževanje	
R Kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	
J Informacijske in komunikacijske dejavnosti	

Če je bil odstotek skupine z največjim deležem zaposlenih manjši od 40, nismo opredelili prevladujočega gospodarstva. Pri dveh podobnih prevladujočih skupinah gospodarstva (s podobnima razredoma deležev od 30 do 40 %) smo profil gospodarstva opredelili kot »podobna deleža«. Vrstni red zapisa skupine v sestavljenem zapisu (šifri) je bil pogojen z velikostjo deleža skupine (od največjega k najmanjšemu). Če so bili vsi trije deleži podobni ($\pm 5\%$), smo jih opredelili kot »približno 1/3 vsakega gospodarstva«.

Gibanje profila gospodarstva smo analizirali ločeno po skupinah gospodarstva (R, P in U) po slovenskih občinah v obdobju 2000–2013. Analizo smo izvedli s funkcijo Linest v programskem orodju Microsoft Excel 2013. Za vsako od 192 občin z začetka analiziranega obdobja smo izračunali trend gibanja deleža zaposlenih v posamezni obravnavani skupini gospodarstva. Rezultate analize sprememb profila gospodarstva po občinah smo prikazali na treh ločenih tematskih kartah: gibanje rezidenčnega, proizvodnega in ustvarjalnega gospodarstva v obdobju 2000–2013. Glede na zgoščanje podatkov o gibanju deleža

zaposlenih v skupini gospodarstva v občini (Jenksova metoda opredelitve meja razredov) smo le-te uvrstili v razrede in jih poimenovali:

- med 0,0451 in največjo vrednostjo kot »zelo močna rast«,
- med 0,0201 in 0,0450 kot »močna rast«,
- med 0,0101 in 0,0200 kot »rast«,
- med 0,0001 in 0,0100 kot »šibka rast«,
- med – 0,0099 in 0 kot »šibek padec«,
- med – 0,0199 in – 0,0010 kot »padec«,
- med – 0,0449 in – 0,0200 kot »močan padec«,
- med najmanjšo vrednostjo in – 0,0450 kot »zelo močan padec«.

Profil gospodarstva po skupinah R, P in U smo posebej analizirali po občinah Slovenije in podrobneje po občinah petnajstih regionalnih središč, opredeljenih v SPRS (MOP, 2004).

3 REZULTATI

Analizo spremembe gospodarskega profila slovenskih občin smo izvedli po letih za celotno analizirano obdobje. Podrobne rezultate po letih si zainteresiran bralec lahko ogleda v Vidmar (2016). Zaradi prostorske omejitve v tem prispevku predstavimo gospodarski profil občin le z začetka (tematska karta 192 občin iz leta 2000, glej sliko 1a) in konca analiziranega obdobja (dve tematski karti: tematska karta 192 občin iz leta 2000 s stanjem leta 2013, glej sliko 1b, in tematska karta 211 občin iz leta 2013, glej sliko 1c). Spremembo profila treh skupin gospodarstva predstavljamo na treh ločenih tematskih kartah (trend rezidenčnega gospodarstva na sliki 2, trend proizvodnega gospodarstva na sliki 3 in trend ustvarjalnega gospodarstva na sliki 4).

3.1 Gospodarski profil občin po letih med 2000 in 2013

Leta 2000 je bilo v Sloveniji več proizvodno usmerjenih občin (s pretežno proizvodnim gospodarstvom) kot trinajst let pozneje (primerjaj sliko 1a in 1b). Slika 1a prikazuje več skupin prostorsko povezanih občin, ki so bile leta 2000 usmerjene v pretežno proizvodno gospodarstvo, manj je bilo občin s pretežno rezidenčnim gospodarstvom in nobene s pretežno ustvarjalnim gospodarstvom. Leta 2000 je bilo še veliko občin s podobno razvitim rezidenčnim in proizvodnim gospodarstvom.³ Trinajst let pozneje (glej sliko 1b) se je v Sloveniji povečalo predvsem število občin s pretežno rezidenčnim gospodarstvom. Nekatere od teh so prešle iz uravnoveženega gospodarstva oziroma iz gospodarstva s podobnima deležema proizvodnega in rezidenčnega gospodarstva v (pretežno) rezidenčno gospodarstvo, druge celo iz pretežno proizvodnega gospodarstva v pretežno rezidenčno gospodarstvo. Kot opisujemo v nadaljevanju, se je

³ *Prostorsko povezane občine s prevladujočo proizvodno dejavnostjo so Loška dolina (65), Loški Potok (66), Sodražica (179), Bloke (150), Pivka (91), Ribnica (104), Dobropole (20), Žužemberk (193) in Trebnje (130). Podobno skupino so sestavljale občine Cerklje (14), Gorenja vas - Poljane (27), Železniki (146), Žiri (147), Idrija (36), Ajdovščina (1), Komen (49) in Miren - Kostanjevica (75). Proizvodno usmerjene so bile še občine Semič (109), Metlika (73), Črnomelj (17), Bovec (6), Kamnik (43), Luče (67), Gornji Grad (30), Ljubno (62), Nazarje (83), Vrnsko (189), Zagorje ob Savi (142), Slovenj Gradec (112), Slovenska Bistrica (113), Mislinja (76), Ormož (87), Lendava (59), Gornja Radgona (29) in številne druge manjše občine. Občine s pretežno rezidenčnim gospodarstvom leta 2000 so bile Izola (40), Piran (90), Koper (50), Postojna (94), Kranjska Gora (53), Preddvor (95), Jezersko (163), Solčava (180), Ig (37), Ljubljana (61), Grosuplje (32), Šmarje pri Jelšah (124), Podčetrtek (92), Celje (11), Brežice (9), Maribor (70), Žetale (191), Podlehnik (172), Moravske Toplice (78), Murska Sobota (80) ter številne druge manjše občine pomurske regije. Rezidenčno gospodarstvo je že bilo razvito v občini Dornava (24) in njenih okoljskih občinah, ki turiste privabljajo s toplicami. Leta 2000 je bilo veliko občin, ki so bile podobno usmerjene v rezidenčno in proizvodno gospodarstvo. Takšne večje občine so bile Bohinj (4), Tržič (131), Radovljica (102), Sevnica (110), Laško (57), Šentjur (120), Slovenske Konjice (114), Lenart (58), Selnica ob Dravi (178), Ilirska Bistrica (38), Hrpelje – Kozina (35), Kočevje (48), Novo mesto (85), Litija (60), Tolmin (128), Kobarid (46) in nekatere druge.*

večina prehodov iz proizvodnega v rezidenčno gospodarstvo začela dogajati v letu 2008, ko je Slovenijo že zajemala svetovna gospodarska kriza.⁴

Pomembnejše spremembe po letih od 2001 do 2012 povzemamo po Vidmar (2016). V letu 2001 se struktura gospodarstva po slovenskih občinah glede na leto 2000 ni bistveno spremenila. Leta 2002 so se zgodile nekatere večje spremembe: nekatere občine so se značilno usmerile iz rezidenčnega v proizvodno gospodarstvo, nekatere druge nasprotno, prvič pa se pojavi občina s podobnimi deleži R, P in U gospodarstva.⁵ V letih 2003 in 2004 se struktura gospodarstva po občinah ni bistveno spremenila (z nekaj manjšimi izjemami). Leta 2005 spet zasledimo nekaj večjih sprememb, predvsem preusmeritev v pretežno rezidenčno gospodarstvo, pojavi pa se tudi občina s povečanim deležem ustvarjalnega gospodarstva.⁶ Leta 2006 se je povečalo število občin s podobnimi deleži R, P in U gospodarstva, v nekaterih občinah se je pojavil značilen prehod iz pretežno rezidenčnega v pretežno proizvodno gospodarstvo, v nekaterih drugih v nasprotni smeri, spet pa se pojavi nova občina s pretežno ustvarjalnim gospodarstvom.⁷ Leta 2007 se je zgodilo nekaj pomembnejših sprememb predvsem v manjših občinah, številne druge pa so počasi prehajale iz pretežno proizvodnega v pretežno rezidenčno gospodarstvo.⁸ Leta 2008, ko je tudi Slovenijo zajela svetovna gospodarska kriza (Kajzer, 2011), se je nadaljeval trend prehajanja občin v pretežno rezidenčno gospodarstvo; spet pa se pojavi občina s prevladujočim ustvarjalnim gospodarstvom.⁹ Leta 2009 se je v številnih občinah bistveno zmanjšal delež zaposlenih v proizvodnem gospodarstvu, le v eni občini se je delež proizvodnega gospodarstva povečal.¹⁰ Naslednje leto, leta 2010, se je nadaljeval trend povečevanja deleža rezidenčnega gospodarstva (predvsem na račun zmanjševanja proizvodnega gospodarstva), značilno pa se je povečal delež ustvarjalnega gospodarstva v treh občinah.¹¹ Leta 2011 je nastopil zanimiv preobrat v petih občinah, kjer se je povečal delež proizvodnega gospodarstva, delež ustvarjalnega gospodarstva pa se je značilno povečal v eni in zmanjšal v treh občinah.¹² Leta 2012 naraste delež ustvarjalnega gospodarstva v dveh občinah, poveča se število občin s pretežno rezidenčnim gospo-

⁴ Občine, ki so se usmerile iz (pretežno) proizvodnega gospodarstva v (pretežno) rezidenčno gospodarstvo so: Ajdovščina (1), Gornji Grad (30), Kamnik (43), Radeče (99), Luče (67), Bloke (150), Sodražica (179), Velike Lašče (134), Dobropole (20), Kozje (51), Bistrica ob Sotli (149), Lendava (59), Železniki (146) in druge. Primeri večjih občin, katerih gospodarski profil se je spremenil iz uravnoteženega gospodarstva oziroma iz gospodarstva s podobnima deležema proizvodnega in rezidenčnega gospodarstva v (pretežno) rezidenčno gospodarstvo, so: Kočevje (48), Trebnje (130), Sevnica (110), Krško (54), Ormož (87) in druge manjše. Primeri drugih občin, ki so se v obdobju 2000–2013 usmerile v rezidenčno gospodarstvo, so še Bohinj (4), Hrpolje - Kozina (35), Ilirska Bistrica (38), Litija (60), Šentjur (120), Šoštanj (126), Laško (57) in druge.

⁵ Primer občin, katerih gospodarstvo se je leta 2002 značilno preusmerilo iz rezidenčnega v proizvodno, sta občini Vrhnika (140) in Borovnica (5); nasprotni primer zasledimo v majhni občini Gornji Petrovci (31), katere gospodarski profil je prešel iz močno proizvodnega v močno rezidenčno gospodarstvo; v občini Mirna Peč (170) pa se je oblikoval profil s podobnimi deleži gospodarstva D, P in U.

⁶ Primer značilne preusmeritve iz pretežno proizvodnega v pretežno rezidenčno gospodarstvo so leta 2005 doživele občine Turnišče (132), Velika Polana (187) in Lendava (59); v občini Sveta Ana (181) pa se je značilno povečal delež zaposlenih v ustvarjalnem gospodarstvu.

⁷ Leta 2006 se pojavijo tri občine s podobnimi deleži zaposlenih v treh skupinah gospodarstva, Kozje (51), Veržej (188) in Dobrovnik (156); primera občin, v katerih je nastopil značilen prehod v pretežno proizvodno gospodarstvo, sta Turnišče (132) in Majšperk (69), primera občin, v katerih je nastopil značilen prehod v pretežno rezidenčno gospodarstvo, pa sta Puconci (97) in Bistrica ob Sotli (149); v občini Razkrižje (176) se je bistveno povečal delež zaposlenih v ustvarjalnem gospodarstvu.

⁸ Primeri občin, v katerih se je leta 2007 začel prehod iz pretežno proizvodnega v pretežno rezidenčno gospodarstvo, so Žirovnica (192), Radovljica (102) in Majšperk (69).

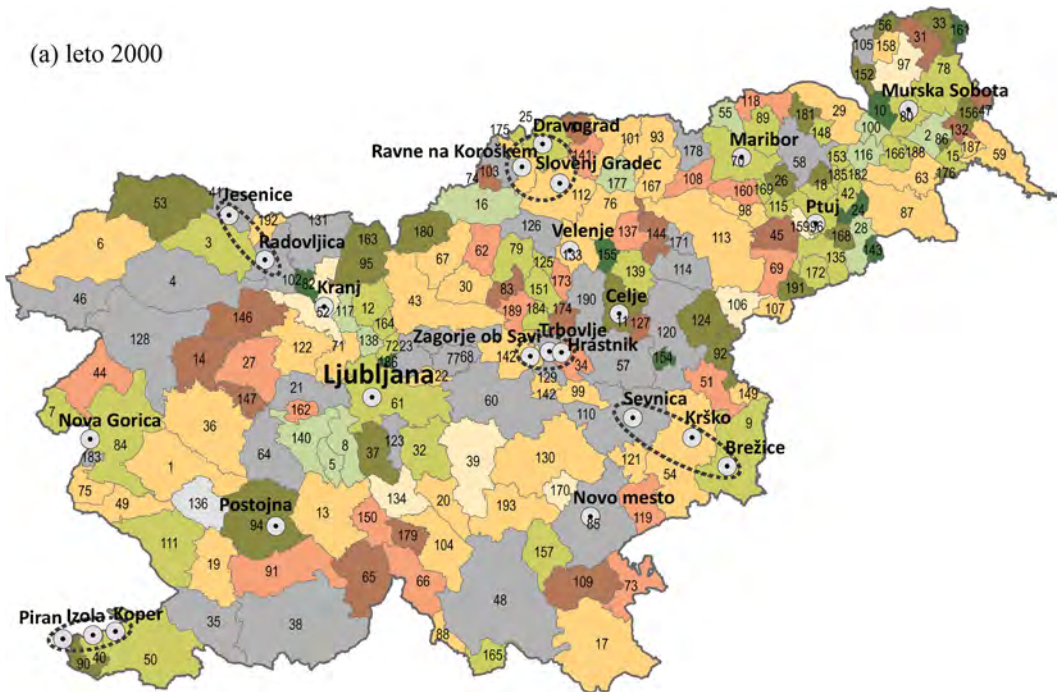
⁹ Občine, ki so v letu 2008 prešle v (pretežno) rezidenčno gospodarstvo, so bile Osilnica (88), Ormož (87), Škocjan (121), Tabor (184) in Litija (60); v občini Veržej (188) pa se je značilno povečal delež ustvarjalnega gospodarstva.

¹⁰ Leta 2009 se je bistveno zmanjšal delež proizvodnega gospodarstva – in s tem povečal delež rezidenčnega gospodarstva – v občinah Tržič (131), Gornja Radgona (29), Kamnik (43), Kobariid (46), Kočevje (48), Kozje (51), Lenart (58), Ljutomer (63), Mislinja (76), Slovenska Bistrica (113), Šentjur (120), Šoštanj (126) in Zagorje ob Savi (142); delež proizvodnega gospodarstva se je povečal le v občini Bloke (150).

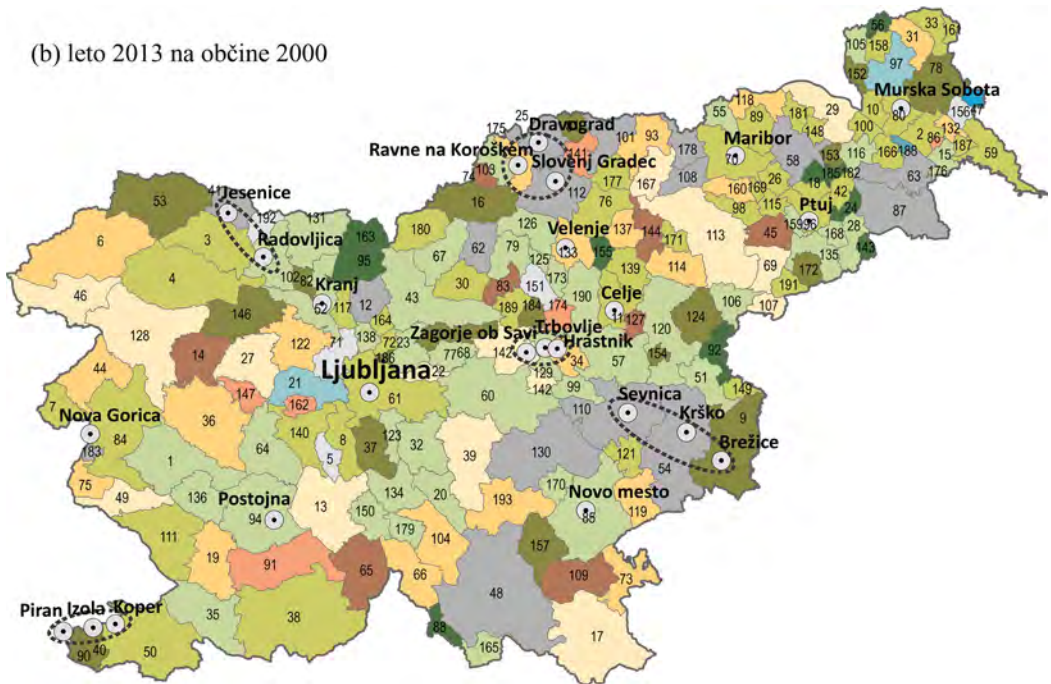
¹¹ Občine, v katerih se je leta 2010 povečal delež rezidenčnega gospodarstva, so bile: Medvode (71), Trebnje (130), Radlje ob Dravi (101) in Slovenj Gradec (112); (močno) pa se je povečal delež zaposlenih v ustvarjalnem gospodarstvu v občinah Starše (115), Sveta Ana (181) in Veržej (188).

¹² Leta 2011 se je povečal delež proizvodnega gospodarstva v občinah Kobariid (46), Logatec (64), Šoštanj (126), Puconci (97) in Ruše (108); delež ustvarjalnega gospodarstva se je povečal v občini Razkrižje (176), zmanjšal pa v občinah Veržej (188), Dol pri Ljubljani (22) in Sveta Ana (181) (v slednjih treh občinah se je povečal delež rezidenčnega gospodarstva).

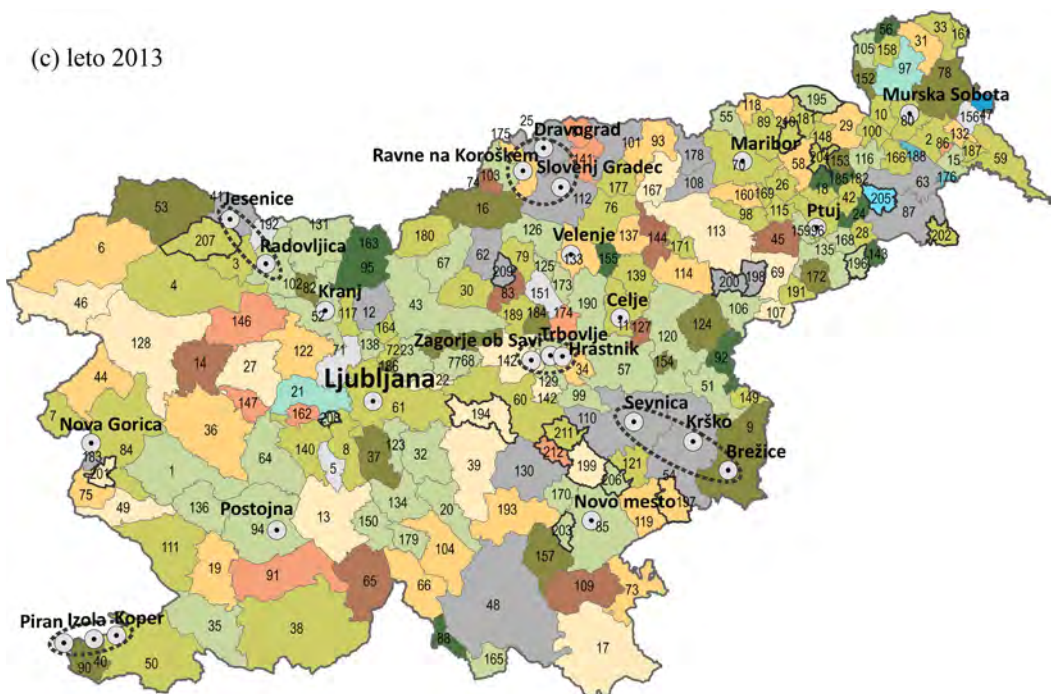
(a) leto 2000

(b) leto 2013 na občine 2000

(c) leto 2013

Struktura gospodarstva

- R(70+) ekstremno prevladuje rezidenčno gospodarstvo
- R(60–70) zelo močno prevladuje rezidenčno gospodarstvo
- R(50–60) močno prevladuje rezidenčno gospodarstvo
- R(40–50) prevladuje rezidenčno gospodarstvo
- U(50–60) močno prevladuje ustvarjalno gospodarstvo
- U(40–50) prevladuje ustvarjalno gospodarstvo
- R(40–50)–U(40–50) podobno močno rezidenčno in ustvarjalno gospodarstvo
- R(30–40)–U(30–40) podobno rezidenčno in ustvarjalno gospodarstvo
- P(40–50)–R(40–50) podobno močno proizvodno in rezidenčno gospodarstvo
- R(30–40)–P(30–40) podobno rezidenčno in proizvodno gospodarstvo
- P(70+) ekstremno prevladuje proizvodno gospodarstvo
- P(60–70) zelo močno prevladuje proizvodno gospodarstvo
- P(50–60) močno prevladuje proizvodno gospodarstvo
- P(40–50) prevladuje proizvodno gospodarstvo
- regionalno središče
- somestje
- nova občina, ustanovljena v obdobju 2000–2013

Slika 1: Gospodarski profil občin in regionalna središča po SPRS (MOP, 2004): (a) leto 2000, (b) leto 2013 na občine 2000, (c) leto 2013.

darstvom, zasledimo pa tudi pet občin, v katerih se poveča delež proizvodnega gospodarstva.¹³ V zadnjem analiziranem letu, tj. v letu 2013, se nadaljuje trend povečevanja števila občin s pretežno rezidenčnim gospodarstvom, v treh občinah pa se poveča delež ustvarjalnega gospodarstva.¹⁴

Večina občin večjih regionalnih središč Slovenije, opredeljenih v SPRS (MOP, 2004), je izkazovala tako na začetku (2000) kot tudi na koncu analiziranega obdobja (2013) pretežno rezidenčno ter podobno močno rezidenčno in proizvodno gospodarstvo. Izjema so bile občine Krško (54), Velenje (133), Slovenj Gradec (112), Ravne na Koroškem (103), Hrastnik (34) in Zagorje ob Savi (142) – vse s pretežno proizvodnim gospodarstvom leta 2000, Ravne na Koroškem (103) in Hrastnik (34) pa tudi leta 2013.

V obravnavanem obdobju je bilo ustanovljenih in uveljavljenih 19 novih občin.¹⁵ Zaradi odcepitve od starih se je spremenil njihov gospodarski profil. Spremembo in vpliv odcepitve lahko ugotovimo s primerjavo slik 1b in 1c. Leta 2013 je bilo deset novih občin s pretežno rezidenčnim gospodarstvom, pet jih je bilo s pretežno proizvodnim gospodarstvom, tri so imele podobno rezidenčno in proizvodno gospodarstvo, le ena nova občina pa je imela pretežno ustvarjalno gospodarstvo; to je bil občina Sveti Tomaž (205), ki se je odcepila od stare občine Ormož (87) s podobnim rezidenčnim in proizvodnim gospodarstvom.

3.2 Gibanje gospodarskega profila občin v obdobju 2000–2013

Na splošno sta se v obdobju 2000–2013 v slovenskih občinah povečala delež rezidenčnega in delež ustvarjalnega gospodarstva, medtem ko se je delež proizvodnega gospodarstva zmanjšal. Delež ustvarjalnega gospodarstva se je povečal v kar 170 (88,54 %) občinah, medtem ko se je delež rezidenčnega gospodarstva povečal v 126 (65,63 %) občinah. Delež proizvodnega gospodarstva se je zmanjšal v 157 (81,77 %) občinah (glej preglednico 2).

Preglednica 2: Gibanje profila gospodarstva v občini v obdobju 2000–2013

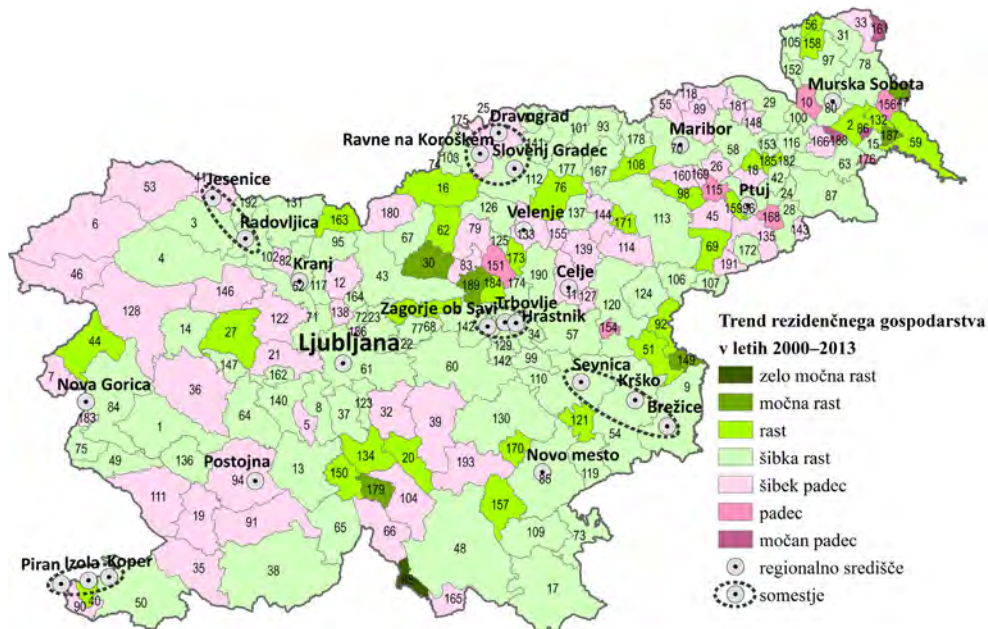
Gibanje	Rezidenčno gospodarstvo (R)		Proizvodno gospodarstvo (P)		Ustvarjalno gospodarstvo (U)	
	število	delež	število	delež	število	delež
zelo močna rast	1	0,52 %				
močna rast	6	3,13 %	1	0,52 %	3	1,56 %
rast	30	15,63 %	4	2,08 %	14	7,29 %
šibka rast	89	46,35 %	30	15,63 %	153	79,69 %
šibek padec	56	29,17 %	89	46,35 %	20	10,42 %
padec	7	3,65 %	53	27,60 %	2	1,04 %
močan padec	3	1,56 %	12	6,25 %		
zelo močan padec			3	1,56 %		
skupaj	192	100 %	192	100 %	192	100 %

¹³ Leta 2012 se poveča delež ustvarjalnega gospodarstva v občinah Puconci (97) in Kobilje (47); delež rezidenčnega gospodarstva se poveča v občinah Ruše (108), Šoštanj (126), Laško (57) in Dobropole (20); delež proizvodnega gospodarstva pa v občinah Slovenska Bistrica (113), Sevnica (110), Zagorje ob Savi (142), Tolmin (128) in Gorenja vas – Poljane (27).

¹⁴ Leta 2013 se je povečal delež ustvarjalnega gospodarstva v občinah Dobrova - Polhov Gradec (21), Puconci (97) in Veržej (188); občini, v katerih se je bistveno povečal delež rezidenčnega gospodarstva, pa sta Muta (81) in Železniki (146).

¹⁵ Občina Ankaran se je uveljavila v letu 2014.

V največ občin (119 ali 61,98 %) je nastopila (šibka) rast rezidenčnega gospodarstva (glej sliko 2). Zelo močno rast in padec rezidenčnega gospodarstva so zabeležili v sicer majhnih občinah: močno rast v občini Osilnica (88), močan padec pa v občinah Odranci (86), Hodoš/Hodos (161) in Veržej (188).¹⁶ Podobno, kot je v največ občinah (šibko) zrastle rezidenčno gospodarstvo, pa je v največ občinah (142 ali 73,96 %) (šibko) padlo proizvodno gospodarstvo (glej sliko 3). Zelo močan padec proizvodnega gospodarstva so zabeležili v občinah Kobilje (47), Osilnica (88) in Velika Polana (187), močno rast pa le v občini Odranci (86).¹⁷ Ugotovili smo že, da se je v delež ustvarjalnega gospodarstva v splošnem povečal, toda pri tem je rast v največ občinah (153 ali 79,69 %) le šibka (glej sliko 4). Ustvarjalno gospodarstvo je močno zrastle v občinah Veržej (188), Kobilje (47) in Velika Polana (187), padlo pa v občinah Šalovci (33) in Odranci (86).¹⁸

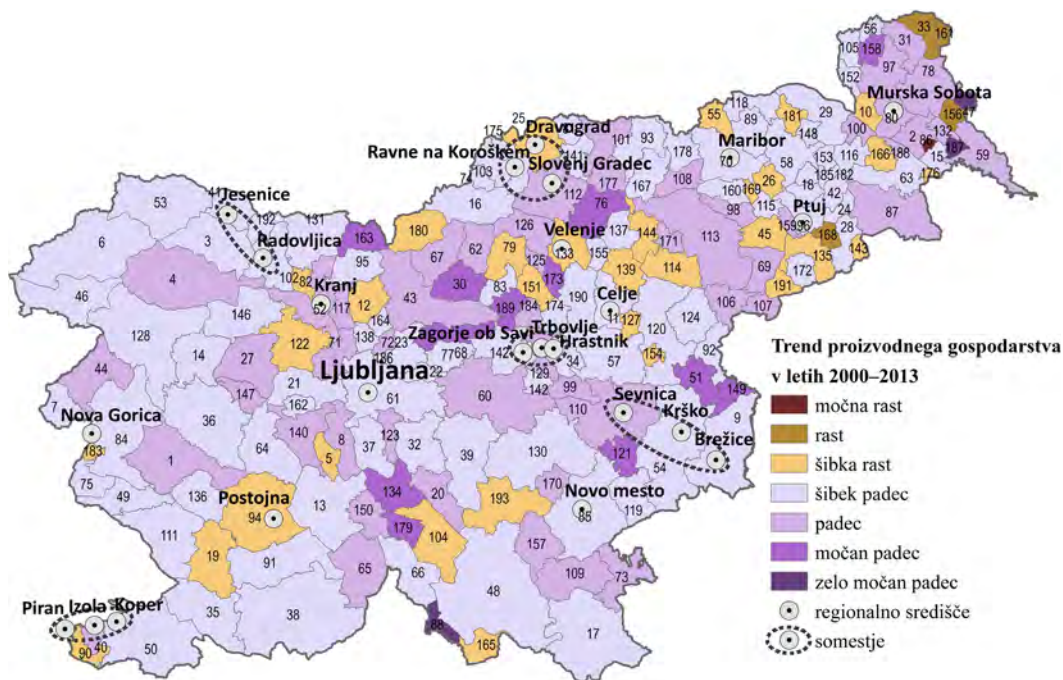
Slika 2: Trend rezidenčnega gospodarstva (R) v obdobju 2000–2013 (občine iz leta 2000).

Gibanje profila gospodarstva v občinah največjih regionalnih središč Slovenije z več kot 20.000 delovnimi mesti leta 2013 je predstavljeno na sliki 5. Mestna občina Ljubljana (MOL, 61) je imela celotno obravnavano obdobje pretežno rezidenčno gospodarstvo (med 57,5 % in 61,3 %). Delež proizvodnega gospodarstva je padel (z 19,7 % leta 2000 na 15,5 % leta 2013); proizvodno gospodarstvo je torej padlo za 4,2 %, v podobnem deležu (3,7 %) pa je zrastle ustvarjalno gospodarstvo.

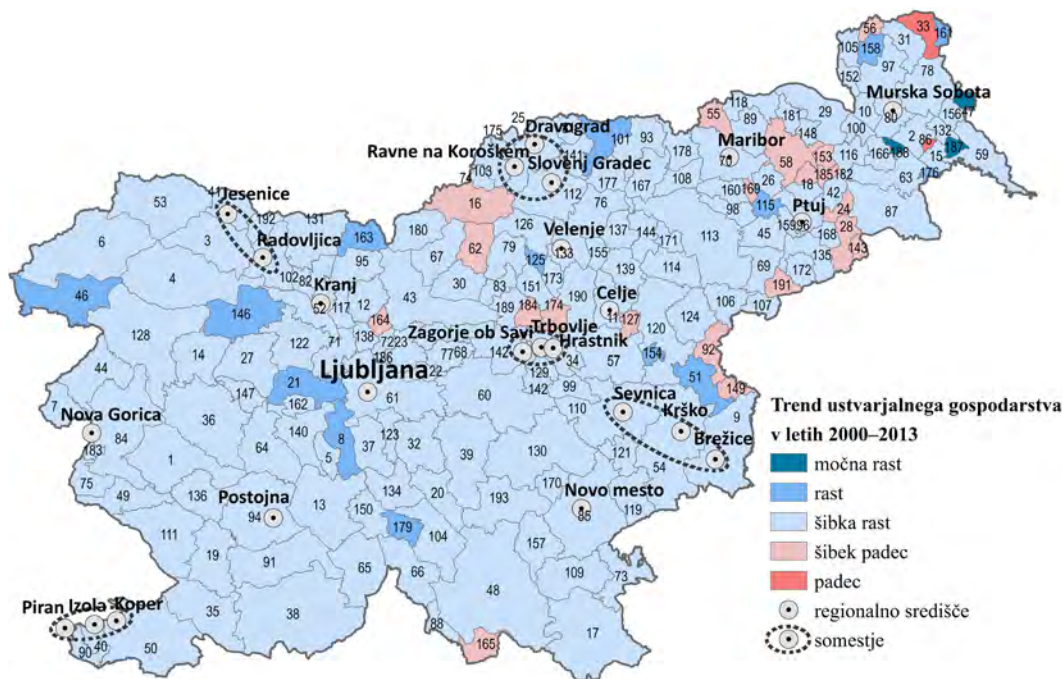
¹⁶ Druge občine z močno nastjo so še Gornji Grad (30), Kobilje (47), Bistrica ob Sotli (149), Sodražica (179), Velika Polana (187) in Vrnsko (189). Rast so zabeležili tudi v občinah Beltinci (2), Črna na Koroškem (16), Dobropolje (20), Gorenja vas - Poljane (20), Izola (40), Kanal (44), Kozje (51), Kuzma (56), Lendava (59), Ljubno (62), Lukovica (68), Majšperk (69), Mislinja (76), Podčetrtek (92), Rače - Fram (98), Ruše (108), Škocjan (121), Turnišče (132), Velike Lašče (134), Bloke (150), Dolenjske Toplice (157), Grad (158), Hajdina (159), Jezersko (163), Mirna Peč (170), Oplotnica (171), Polzela (173), Sveti Tomaž v Slovenskih goricah (182), Tabor (184) in Trnovska vas (185). Padec rezidenčnega gospodarstva pa so zabeležili v občinah Tišina (10), Dobrovnik (156), Razkrižje (176), Starše (115), Markovci (168), Braslovče (151) in Dobje (154).

¹⁷ Močan padec proizvodnega gospodarstva so zabeležili še v občinah Gornji Grad (30), Kozje (51), Lukovica (68), Mislinja (76), Škocjan (121), Velike Lašče (134), Bistrica ob Sotli (149), Grad (158), Jezersko (163), Polzela (173), Sodražica (179) in Vrnsko (189). Rast v proizvodnem gospodarstvu so zabeležili še v občinah Šalovci (33), Dobrovnik (156), Hodoš/Hodos (161) in Markovci (168).

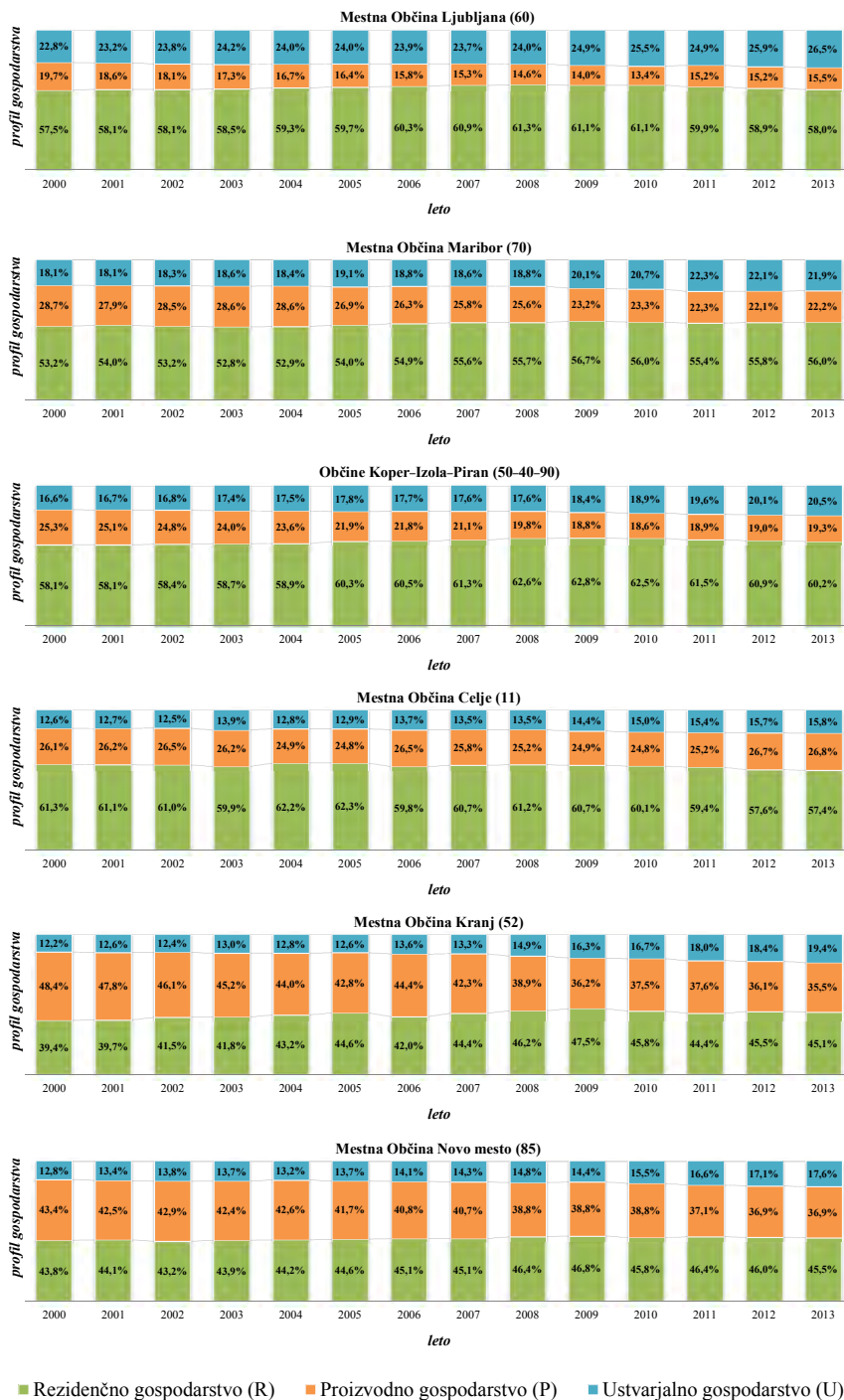
¹⁸ Delež ustvarjalnega gospodarstva se je povečal še v občinah Starše (115), Kobarid (46), Grad (158), Razkrižje (176), Kozje (51), Hodoš/Hodos (161), Dobje (154), Jezersko (163), Brezovica (8), Šmartno ob Paki (125), Sodražica (179), Radlje ob Dravi (101), Dobrova - Polhov Gradec (21) in Železniki (146). Ustvarjalno gospodarstvo pa je rablo padlo v 20 občinah.

Slika 3: Trend proizvodnega gospodarstva (P) v obdobju 2000–2013 (občine iz leta 2000).

Slika 4: Trend ustvarjalnega gospodarstva (U) v obdobju 2000–2013 (občine iz leta 2000).

Slika 5: Gospodarski profil (R-P-U) v občinah največjih zaposlitvenih regionalnih središč Slovenije (več kot 20.000 delovnih mest leta 2013) po letih 2000–2013.

V Mestni občini Maribor (MOM, 70) je bilo sicer več proizvodnega gospodarstva kot v MOL, a je v obravnavanem obdobju padlo z 28,7 % leta 2000 na 22,2 % leta 2013. Delež rezidenčnega gospodarstva je bil manjši, vendar se je povečal z 53,2 % leta 2000 na 56 % leta 2013. Podobno kot v MOL je tudi v MOM delež ustvarjalnega gospodarstva zrasel za 3,8 %.

V somestju Koper–Izola–Piran (50–40–90) se je delež rezidenčnega gospodarstva gibal od 58,1 % leta 2000 do 62,6 % leta 2008, ko je Slovenijo zajela gospodarska kriza, nato pa je padel na 60,2 % leta 2013. Podobno je padlo proizvodno gospodarstvo s 25,3 % leta 2000 na 19,3 % leta 2013, medtem ko se je delež zaposlenih v ustvarjalnem gospodarstvu povečal za 3,9 % (s 16,6 % leta 2000 na 20,5 % leta 2013).

Mestna občina Celje (MOC, 11) je imela na začetku analiziranega obdobja največji delež rezidenčnega gospodarstva od vseh največjih zaposlitvenih urbanih središč Slovenije, vendar je ta delež padel za 3,9 % (z 61,3 % leta 2000 in 57,4 % leta 2013). Podobno kot somestje Koper–Izola–Piran je tudi MOC imela na začetku analiziranega obdobja več kot 26 % proizvodnega gospodarstva; vendar ta delež, v nasprotju s somestjem Koper–Izola–Piran, v Mestni občini Celje ni padel (leta 2000 je znašal 26,1 %, leta 2013 pa 26,8 %). Delež ustvarjalnega gospodarstva v MOC (ki je bil skromen) je v obdobju 2000–2013 zrasel za 3,6 % (z 12,2 % leta 2000 na 15,8 % leta 2013).

V Mestnih občinah Kranj (MOK, 52) in Novo mesto (MONM, 85) je bilo v analiziranem obdobju največ proizvodnega gospodarstva (v MOK 48,4 % in v MONM 43,4 % leta 2000). V obeh zaposlitvenih središčih je ta delež padel: v MOK za 12,9 %, v MONM pa za 6,5 %. Delež rezidenčnega gospodarstva se je povečal: v MOK za 5,7 %, v MONM pa za samo 1,7 %. Prav tako se je v MOK in MONM povečal delež ustvarjalnega gospodarstva: v MOK za 7,2 %, v MONM pa za 4,8 %.

4 RAZPRAVA IN SKLEP

V prispevku smo predstavili gospodarski profil slovenskih občin v obdobju 2000–2013. Opredelili smo ga z rezidenčnim, proizvodnim in ustvarjalnim gospodarstvom. Posebej smo predstavili gospodarski profil občin regionalnih središč Slovenije. Rezultati so pokazali preusmeritev velikega števila občin iz pretežno proizvodnega v pretežno rezidenčno gospodarstvo in hkratno naraščanje deleža zaposlenih v ustvarjalnem gospodarstvu. To je najverjetneje posledica svetovne gospodarske krize, ki je koncem prejšnjega desetletja zajela tudi Slovenijo, in odziv nanjo.

Vzemimo primer občine Kamnik (43), ki se je v trinajstletnem obdobju preusmerila iz pretežno proizvodnega v pretežno rezidenčno gospodarstvo. V tem obdobju je večina večjih podjetij (na primer tovarna za predelavo lesa Stol, tekstilni obrat Svilanit, Usnjarna Kamnik) propadla; prav tako ne delujeta več oziroma v manjšem obsegu smodnišnica in tovarna Titan. To je povzročilo padec proizvodnega gospodarstva. Na drugi strani je bila stopnja urbanizacije v občini Kamnik že pred analiziranim obdobjem visoka (Ravbar, 1997). Neposredna bližina najpomembnejšega zaposlitvenega središča v Sloveniji, tj. Ljubljane, relativno ugodne cene nepremičnin, prijetno bivanjsko okolje ter relativno dobra avtobusna in železniška povezava do Ljubljane so še dodatno pospešili postopke suburbanizacije, ko je Kamnik postal pravo »satelitsko mesto« Ljubljane (ESPON Town, 2014). Namesto novih proizvodnih podjetij so v občini Kamnik, in še posebej v mestu Kamnik, zgradili nakupovalno središče Qulandia, trgovine Hofer, Lidl in številne druge, zaradi česar se je okrepilo rezidenčno gospodarstvo. Danes v občini prevladuje rezidenčno gospodarstvo.

Slovenija se je v obdobju 2000–2013 iz države s pretežno proizvodnim gospodarstvom preusmerila v državo s pretežno rezidenčnim gospodarstvom. Delež proizvodnega gospodarstva je padel predvsem v občinah z večjimi regionalni središči; to je še posebej izrazito po letu 2008, ko je tudi Slovenijo zajela gospodarska kriza. Proizvodno gospodarstvo se je še ohranilo v občinah Odranci (86), Markovci (168), Šalovci (33) Dobrovnik (156) in Hodoš (161), povsod drugod je njegov delež upadel.

Na drugi strani pa postaja vse močnejše ustvarjalno gospodarstvo, povezano predvsem z razvojem informacijskih in komunikacijskih tehnologij (SURs, 2010). Vedno več je občin, kjer že prevladuje ustvarjalno gospodarstvo; to so, na primer, Dobrova - Polhov Gradec (21), Puconci (97), Veržej (188), Razkrižje (176), še posebej pa izstopata občini Sveti Tomaž (205) in Kobilje (47). V večini občin večjih regionalnih središč Slovenije smo zabeležili porast ustvarjalnega gospodarstva, negativnega trenda v tem gospodarstvu skoraj ni opaziti.

Rezidenčno gospodarstvo se je ohranilo ali celo povečalo v občinah z regionalnimi središči Ljubljana, Maribor, Koper–Izola–Piran, Kranj, Murska Sobota, Zagorje ob Savi–Trbovlje–Hrastnik, Krško–Brežice–Sevnica. V občinah regionalnih središčih, ki nimajo podlage za tovrstno gospodarstvo, pa delež rezidenčnega gospodarstva pada; to so predvsem občine Celje, Velenje in Postojna. Ta pojav lahko pojasnimo z dejstvom, da se v rezidenčno gospodarstvo prišteva najbolj obsežen nabor dejavnosti. Sem spada gradbeništvo, ki je imelo v začetku gospodarske krize velike težave, saj so gradbena podjetja propadala drugo za drugim, kot tudi finančne storitve, ki pa se po podatkih SKD (SURs, 2010) vedno bolj razvijajo.

Pri razlagi rezultatov analize gospodarskega profila lokalnih skupnosti po metodi R-P-U pa moramo biti posebej previdni. Relativna obravnava števila zaposlenih v skupinah R, P in U sicer delno rešuje problem različno velikih lokalnih skupnosti (naselij ali občin), vendar lahko še tako majhna sprememba v številu zaposlenih bistveno spremeni profil majhne lokalne skupnosti. Problem majhnih lokalnih skupnosti lahko, na primer, delno rešimo s smiselno združitvijo lokalnih skupnosti v majhne funkcionalne regije ali pa z obravnavo profila gospodarstva na višjih teritorialnih ravneh: na ravni upravnih enot ali srednje velikih ali večjih (funkcionalnih) regij.

Izvedena raziskava gospodarskega profila občin regionalnih središč Slovenije je, prav tako kot analiza opremljenosti središč s storitvami splošnega in splošnega gospodarskega pomena (Nared et al., 2016), pomemben kazalec dosedanjega razvoja in stanja glede na Vizijo Slovenije 2050 (SVRL, 2016) in Vizije prostorskega razvoja Slovenije (MOP, 2016). Dodatna primerjalna analiza bi tako dodatno osvetlila odstopanje od zastavljenih ciljev. Rast ene vrste gospodarstva pomeni namreč upad druge ali obeh drugih vrst gospodarstva v občini regionalnega središča. Menimo, da lahko rezultati te študije pomembno prispevajo k oblikovanju ukrepov, s katerimi bomo poskusili doseči zastavljene cilje (prostorskega) razvoja Slovenije v novih ali spremenjenih strateških dokumentih.

Literatura in viri:

Glej literaturo na strani 437.

Zavodnik Lamovšek A., Vidmar K., Drobne S. (2016). Gibanje gospodarskega profila na lokalni ravni: študija primera za Slovenijo 2000–2013. Geodetski vestnik, 60 (3): 423–454. DOI: 10.15292/geodetski-vestnik.2016.03.423–454

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek, univ. dipl. arh.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Jamova cesta 2, SI-1000 Ljubljana
e-naslov: Alma.Zavodnik-Lamovsek@fgg.uni-lj.si

viš. pred. dr. Samo Drobne, univ. dipl. inž. geod.
Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Jamova cesta 2, SI-1000 Ljubljana
e-naslov: Samo.Drobne@fgg.uni-lj.si

Katarina Vidmar, dipl. inž. geod.
Hrib pri Kamniku 4, SI-1241 Kamnik
e-naslov: Bremsak.Katarina@gmail.com